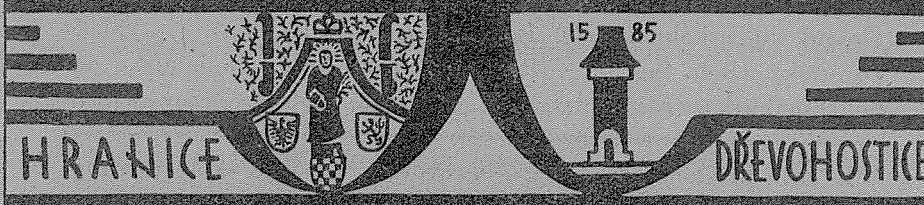
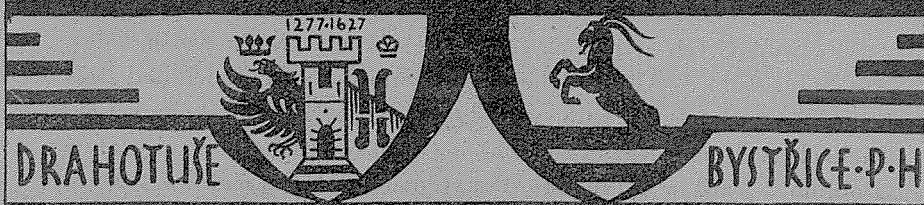
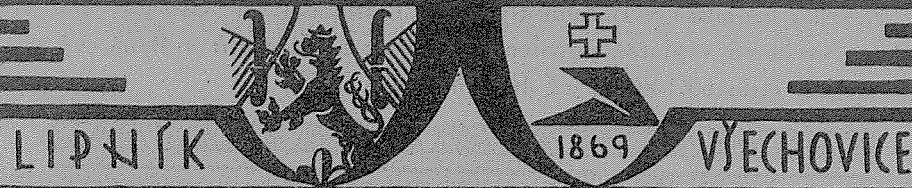

ZÁHORSKÁ

KRONIKA

REDAKTOR A VYDAVATEL ANTONÍN FRÖHLICH, DOLNÍ ÚJEZD
U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

ZÁHORSKÁ KRONIKA

Vlastivědný sborník Záhoří a Pobečví.

VYCHÁZÍ ČTVRTLETNĚ V DOLNÍM ÚJEZDĚ U LIPNÍKA NAD BEČVOU.

Ročník XV.

Duben 1932.

Číslo 3.

Mgr. Dr. Stan. Zela, Olomouc:

O starodávných artikulích ševčovského cechu města Kelče.

Kelecké jarmaky bývaly známy za mého dětství po celém Záhoří. Chodívало se na ně zvláště před zimou. Nejvíce se kupovala v Kelči zimní obuv, papuče, houňe na krpce a teplé vlnáky. Kuřáci, o něž nebyla na Záhoří nikdy potíž, přinášivali si z Kelče nové fajky. Tyto četně navštěvované kelecké jarmaky byly dědičtím slavnější minulosti tohoto starého biskupského města, někdejšího sídla ústřední správy panství Keleckého a někdejší dočasné residence biskupů olomouckých. Ony jarmaky svědčily — a snad ještě dosud svědčí — o tom, že v Kelči kvetla už odedávna řada živností a různých řemesel, o nichž plativalo přísloví, že řemeslo má zlaté dno. Dnes to už nelze ovšem tvrdit bez výhrady, aspoň ne o tom řemesle ševčovském.

Že ševčovské řemeslo v Kelči už před staletími kvetlo, viděti z toho, že tam měli obuvníci svůj cech, který měl v polovici 17. století již své zvláštní stanovy, své artikule. Svého času dostal jsem do rukou pergamenovou listinu — na některých místech již tak písmo vybledlo, že ho nelze číst — která jedná právě o těchto artikulích. Dočítáme se v ní, jak ševčovský cech v Kelči k těmto artikulům přišel. Tato pergamenová listina byla napsána dne 14. listopadu roku 1650 ševčovským cechem v Kroměříži a jest adresována ševčovskému cechu v Kelči. Její obsah je také proto hodně zajímavý, že nám dává nahlédnouti do vnitřního života takového ševčovského cechu.

Listina zní takto: »My cechmířtři i všichni jiní mířtři cechu a řemesla ševčovského v městě Kroměříži známo činíme tímto listem obecně přede všemi, že jsou před nás do úplivého cechu našeho slovnutí a opatrní mířtři řemesla ševčovského z města Kelče předstoupili a nás za to, abychom jim artikule cechovní, poněvadž oni žádných až posavad nemají, z obdarování našeho a chvalitebného pořádku pod pečeti naší vydali a udělili snažně žádající. Kdež uznají my žádost jejich slušnou býti tak činíme a jim tyto nize popsané artikule, podle kterýchž by se oni i potomci jejich nyní i v budoucích časích řídití a spravovati mohli, vydáváme, jakž následuje.

Předně aby korouhev a postavníky a svíce v chrámu Páně měli a služby Boží při mšech svatých, slyšení slova Božího v neděli i v jiné svátky a obzvláště při slavnosti Božího Těla a přese všecek ochtáh

Vlastivědný sborník »Záhorská kronika« vychází čtvrtletně. Ročně se předplácí 10 Kč složenkou, po 1. lednu 1933 se doplácí 12 Kč. Platí se chekem pošt. spořitelny čís. 100.630, Brno. Pro žáky při hromadném odběru sleva.

Reklamace se vyřizují jen do vyjití nového čísla.

Literární příspěvky, zprávy, knihy a časopisy k recenzi i na výměnu, objednávky i reklamace buďtež zasilány na adresu: »Záhorská kronika« v Dolním Újezdě u Lipníka n. B.

Novinové výplatné povoleno řed. pošt a telegrafů v Brně, výnosem číslo 69.140-VI. ze dne 18. srpna 1925.

O b s a h :

O starodávných artikulích ševčovského cechu města Kelče. (Mgr. Dr. Stan. Zela). — Obraz Šebesty (Sebastiniho) v Teplicích nad Bečvou. (Fl. Zapletal). — Kup svobodného dvora Halčimovského v Lazničkách r. 1668. (Ant. Fröhlich). — Selské usedlosti a obyvatelé Dolního Újezda v minulosti. Pokračování. (J. Mráček). — Staré knihy hranické. IV. Registra smluv svatebních. (Č. Kramoliš). — Slovník lipenského nářečí. Pokračování. (R. Kohout). — Václav Banovský. (Boh. Indra). — Poloha a jméno hradu Šaumburka neboli Šumburka. (Fl. Zapletal). — Záhorské hádanky. (Sova Otto).

K číslu přikládá se bezplatně brožura »Německé školy pro moravské děti na Hlučínsku«, na níž upozorňujeme. Informuje o těžkých poměrech školských na Hlučínsku.

Administrace Z. k.

Neopomeňte laskavě vyrovnati předplatné a nedoplatky!

Redakci došlo.

Nový velký historický román Čenka Kramoliše: »Vězením a vyhnanstvím«, díl I.—III., je věnován velké valašské rebelii v polovině osmnáctého století (1749 — 55). Je to rozsáhlá třísvazková práce, vydaná nákladem R. Promberger, knihkupec a nakl. v Olomouci, jenž vydá postupně všechny historické romány a práce Kramolišovy. — V díle líčí se velmi pěkně soudobý život širokého okolí, takže nám vyvstávají živě před očima poměry v Rožnově, Meziříčí, Frenštátě, Hustopečích, Hranicích, Olomouci, Brně a leckde jinde. V románu je hojně záznamu lidopisných a národo-

při procesích s nabožností pilní byli. Kdož by z cechmistrů a mistrů při takovém procesí najíti se nedal, ten bude povinen pokuty dáti do cechu dva funty vosku bez milosti. Kdo by pro nedostatek zdrávi svého přijíti nemohl, ten nebude povinen takové pokuty dáti a spraviti.

Item každého roku z toho řemesla mají dva cechmistri voleni býti, a ti mají věrně a právě v tom řemesle seděti a opatrovati, k tomu mají díla ohledávati, domácím i přespólním, buď ve frejnk nebo v nefrejnk, aby se chudému i bchatému spravedlivě a hodně od každého dělalo. A našli-li by, že by dílo hodné nebylo, to aby svobodu měli vzíti a do špitále dáti. A když se taková cechmistri volí, mají tu býti všeci mistři, aby cech úplný byl. Pakli vá se který mistr v cechu najíti nedal, má propadnouti funt vosku bez milosti.

Item mladý neb nový mistr když v cech přijíti chce, aby sobě mistroval, a jestliže jest přespólní anebo cizozemec, listem od rodu se do cechu ukázati a potomně u mistra, kteréhožkoli sobě zvolí a mohl by dělati u něho; však nicmně jemu mistr, jakož obyčej při řemesle jejich jest, platiti má, tak aby čemu se učil, tu také se i rádně přiučil, dělati má.

Item přespólní kdož by chtěl v to řemeslo vstoupiti, povinen jest v úplném cechu řemeslo ukázati, jmenuovitě tyto kusy: koži volovou, hodnou, beze všech kazů, aby z ní pološkorně s širokým faldem, po starodávnu boty »rybářské« byly.

Item kozlovici, též dobrou, beze všech kazů, aby z té kozlovice boty dvakrát šity byly. Též střevíček tři kusy po starodávnu o jednom podešvu, šnorované z oukladu.

Item též telecí kůži beze všech kazů, z níž se skrájeti mají čtvery střevíce: první vazové babské po starodávnu s červeným puntem a bílým šemrýnem, druhé panenské, též s červeným puntem a s bílým šemrýnem s třemi knoflíky po starodávnu, třetí pupkové, též s červeným puntem a s bílým šemrýnem po starodávnu, čtvrté vojsově a obecnější s černým puntem a černým šemrýnem o jednom podešvu s ouklady; než ty troje první o dvou podešvu.

Takové kůže má sobě dobře vypraviti a vymazati, nežli by měl řemeslo ukazovati a je před cechmistry a mistry ukázati, budou-li hodné k tomu. A uznajíc to, aby to řemeslo ukazoval a z nich krájel, když by se jemu den jmenoval, a to v jednom týhodni bude povinen skrájeti si i ušiti, ušijíc povinen bude to v plném cechu ukázati. Bude-li hodné ušité, má se od něho přijíti. Pakliž by hodné nebylo, přijato od něho býti nemá. A tak když to všechno pořádně vykoná, povinen bude mistrům svačinu při slavnosti Božího Těla udělati, jakž to pořádek při jiných řemeslech jest, dva funty vosku, jeden zlatý dva groše povinen dáti do cechu. A tak bude za mladšího mistra dosazen a povinen v cechu posluhovati jiným starším mistrům, dokudž by se jiný mladší neosadil. Když by toho potřeba kázala, na výroční a jinší svátky v kostele svíce aby rozžihal a měl-li by pak po nějaké pilné potřebě odejiti, má se mistru mladšímu opověděti a jemu poručiti, aby ho zastoupil.

Item mistrů syn, který by po otci svém zůstal, není do cechu sva-

činy ani čeho jiného povinen dáti, jenom čtyry groše bílé. Jestliže by pak odvandrovati chtěl a nemohl by žádného v tom času užiti, aby zaň dokládal, do cechu povinen bude dáti jeden zlatý prve nežli by odvandroval a tak své spravedlnosti neztrati. Však když by zase přivandroval, povinen bude připovědního do cechu dva groše bílé dáti; a chtěl-li by řemeslo dělati, prve se má oženiti.

Item vdova, která by po manželu svém osířela, pokudž by stavu svého neproměnila, řemeslo může dělati jako jiní mistři a do cechu odbývati jakož toho pořádek jest. A když by se za též řemeslo provdalaž má půl řemesla . . . jako také i dcera mistrova má toho užiti, když se za též řemeslo provdá.*

Item starší mistři přední místa v provdávání aby měli a drželi, mladší usazení po nich. A pakli byse . . . vystěhovaného, ten pozůstadý po něm místa nebude moci obdržeti vedle než osazený.

Item jestli by se který mládenec chtěl toho řemesla učiti, má se prve do cechu . . . zachovalého lože, má se u mistra na vyučování řemesla učiti, tři léta, pořád při tom mistra poslušen býti . . . Když by od mistra svévolně bez slušné příčiny ušel, jsa již smluven a do cechu přijat, tedy povinen bude mistru podle smlouvy dosti učiniti, se z cechu odstěhovati . . . Pakli mistr svévolně jej propustil a nedoučil, mistr ten má dáti do cechu, z čeho ten učeň smluven byl. Item žádný mistr nemá než jednoho učně chovati..

Item když by který mistr byl obeslán k nějaké potřebě do cechu, přijíti má. Kterýž by doma zastižeu byl, nemá nikam odcházeti, leč by se cechmistrom opověděl, pod pokutou jednoho funtu vosku do cechu.

Item kdož by svou věc přednáseti chtěl, má uctivě před cechmistry předstoupiti a svou potřebu oznámiti a jinak mlčeti pod pokutou tří grošů.

Item (mají se v cechu) mistr i tovaryš rádně, poctivě míti a poslušeství zachovati, pod pokutou jednoho funtu vosku do cechu.

Item kdož by z mistrů při tom shromáždění neb z tovaryšů jeden druhého . . . ten aby z kázně mistrů odtud puštěn nebyl, leč čtyři groše do cechu položi.

Item jestliže by různice mezi mistry aneb tovaryši sváda povstala, to aby cechmistri z řemesla volení urovnávali, a kdož se hádají přestati mají na výroku cechu pod pokutou jednoho funtu vosku. Pakli by toho neučinili a uznání mistrů sobě lehce vážili, svrchu psanou pokutu aby složili a na cechu dosti měli.

Item když by Pán Bálh na některého mistra smrt dopustil, neb mistrová, tovaryš a čeládka zemřela, má se cech obeslati a tělo mrtvé poctivě k hrobu doprovoditi, jakž obyčej jest jiných řemesel. A kdož by k obeslání nepřišel, povinen jest do cechu pokutou dva funty vosku trestán býti kázní podle svolení všech mistrů.

Tomu na svědomí my nahoře psaní cechmistri a všichni mistři nového řemesla ševcovského pečeti cechovní k listu tomuto dali jsme přitisknouti a zavěsiti.

Datum v města Kroměříži 14. dne novembris (listopadu) léta Páně tisícího pětítého padesátého. —

Florian Zapletal, Praha:

Obraz Šebesty (Sebastiniho) v Teplicích nad Bečvou.

Ročenka Národopisného a průmyslového musea města Prostějova a Hané» přinesla r. 1930 až 1932 (ročník VII. až IX.) pojednání P. Fr. Starého »Příspěvek k životopisu prostějovského malíře Františka Antonína Sebastiniho«.

Autor pojednal o jeho životě a podal jakýsi soupis jeho prací.

Umělec jmenoval se vlastně František Šebesta a podle tvrzení svých vrstevníků pocházel z Kojetína na Hané.

Tam je bezpečně dosvědčen se svou ženou Annou v letech 1749 až 1753, neboť v Kojetíně se mu narodily v té době tři dcery (Barbora, Marianna a Romana Francisca).

Na mou písemnou výzvu ze dne 17. dubna r. 1930 zjistil prvý tuto skutečnost v kojetínských matrikách tamní pan učitel a spisovatel Karel Stéger a oznámil mně ji s právem badatelské priority dopisem ze dne 26. dubna r. 1930. Při tom dodal, že v Kojetíně se Šebesta neženil, neboť nebyl o tom nalezen zápis v matrice sezdáných.

Ještě připomínám, že pan učitel Karel Stéger zachytil na můj dotaz v kojetínských matrikách správnou stopu už r. 1928 a oznámil mně ji dopisem ze dne 17. října r. 1928, tedy o půldruhého roku dříve, nežli vůbec vyšla první část pojednání P. Starého o Sebastinim. Pan učitel Stéger uvedl v tomto říjnovém dopisu r. 1928 celý matrikový zápis o narození v Kojetíně dne 21. září r. 1751 druhé Šebestovy dcery Mariány, při čemž je zván otec novorozené pictor (malíř) František Šebesta a matka Anna.

V kojetínských křestních matrikách je uveden náš umělec dvakrát jako František Šebesta (r. 1749 a 1751) a jednou jako František Sebastinij (r. 1753).

Z Kojetína odstěhoval se Šebesta do Prostějova, kde je doložen zásluhou P. Fr. Starého v letech 1755 až 1789. Dne 3. března roku 1789 byl Šebesta už mrtev. Kde a kdy zemřel, není však známo.

Při soupisu Šebestových prací byly P. Fr. Starému hlavním vodítkem světská a církevní topografie Moravy od Řehoře Volného. Podle P. Starého je v Šebestově tvorbě časová mezera v letech 1760 až 1764 a zvláště v letech 1773 až 1783. Z oněch dob nejsou prý dosud jeho práce známy, a zbývá nesnadně další pátrání, kde asi tehdy byl činný (Ročenka IX. 72.)

Z uvedeného druhého období pochází v Teplicích nad Bečvou u Hranic půvabná baroková centrální kaple sv. Peregrina. Skládá se ze čtvercové lodi, orientované vzhledem k terénu od východu k západu a zaklenuté kopulí, a z okrouhlé kopulovitě sklenuté apsidy s oltářem, připojené k západní straně čtvercové lodi. Vnitřek je bohatě osvětlen ozdobnými elipsovítnými okny ve třech stěnách. Nad východní stěnou s vřodem zvedá se štít s plastickým

okem Páně. Břidlicovou střechu nad kopulí zdobí otevřená lucerna. Jemně je řešena výzdoba stěn bílými pilastry s hlavicemi zvenčí i uvnitř. Nažloutlá barva zdíva kontrastuje mile s okolní zelení. Pod hlavní římsou obíhá stavbu vlys. Jen bednovitá lázeňská budova, provedená v této podobě r. 1932, je nepříjemnou bezprostřední sousedkou gracesní barokové kaple. Na tesané kamenné obrubě dveří je nahoře letopočet 1775 a dva vinařské nože, erb kníže z Dietrichšteina, kteří drželi tehdy hranické panství a s ním i Teplice nad Bečvou. Na oltáři kaple je olejový obraz sv. Peregrina, který je — jako celá kaple — dílem uměleckým. Na prvý pohled překvapuje obraz svou komposicí, jeduotlivými postavami, zvláště však světlým virtuosním koloritem a malířskou bravurou.

Je-li kaple datována přesně rokem 1775, možno do toho roku položit i vznik jejího oltářního obrazu sv. Peregrina.

Libor Scholz píše sice r. 1864 ve svých »Památkách města Hranic« (str. 118), že kaple pochází z minulého (18. století), že r. 1806 patřila knížeti a měla mešní roucha a stříbrný kalich, a že krásný obraz na oltáři sv. Peregrina zjednal kníže František z Dietrichšteina, který dal i opravit celou kapli uvnitř.

Ale z letopočtu a dvou vinařských nožů, vytesaných na kamenné obrubě dveří, víme bezpečně, že kapli sv. Peregrina vystavěl roku 1775 svým nákladem tehdejší majitel hranického panství i Teplic nad Bečvou kníže Karel z Dietrichšteina.

A bylo by nepochopitelným a nevysvětlitelným zjevem, kdyby byla kaple zůstala od svého vzniku r. 1775 bez obrazu na oltáři až do doby Františka Josefa knížete z Dietrichšteina, který držel hranické panství od r. 1808 do své smrti dne 8. srpna r. 1854.

Z okolnosti odjinud známé i Scholzem tvrzené, že kaple měla r. 1806 mešní roucha a stříbrný kalich, možno naopak soudit, že kaple byla tehdy způsobilá k bohoslužbě, a že tedy si ji nelze představit ani bez oltářního obrazu.

Karel kníže z Dietrichšteina měl hranické panství od 4. listopadu roku 1738 až do svého odstoupení pro neduh 20. prosince r. 1781. Na náměstí v Hranicích vystavěl svým nákladem nynější farní chrám, orientovaný od jihu k severu. Proto je umístěn jeho knížecí znak v trojúhelníkovém štítu na severním průčelí chrámu, jehož byl patronem. Se stavbou bylo započato 28. května r. 1754, dokončena 16. října 1763 a od biskupa olomouckého Hamiltona vysvěcena 24. června r. 1764. Stavba provedena podle plánů brněnského architekta Františka Antonína Grimma. Také k malířské a sochařské výzdobě chrámu přizval kníže Karel umělce zvučných jmen.

Uměleckým sklonům knížete Karla z Dietrichšteina děkuje za svůj vznik r. 1775 i půvabná baroková kaple sv. Peregrina v nedalekých Teplicích nad Bečvou.

Hranický rodák a spisovatel Josef Heřman Agapit Galaš (žil v letech 1756 až 1840) píše ve svém rukopisném »Quodlibet moravičanů to jest Rozmanitostech moravských« (díl druhý, str. 48) toto: »Sebastiny jinak Šebesta, malíř prostějovský, narozen v Ko-

jetině. On byl dost dobrý jak v oleji, tak ve freskomalbě. V posledním způsobu nacházejí se od něho dva kostelové malování, totižto v Prostějově u Milosrdných a ve Sternberku. V Hranicích máme od něho obraz sv. Peregrina v teplické kapli dost čistě v oleji malovaný.»

Galaš jako hranický rodák, syn umělce, sám výkonný malíř a kreslíř, znalec dějin města a jeho okolí, který žil od roku 1791 až do své smrti r. 1840 trvale v Hranicích, znal jistě oltářní obraz v teplické kapli sv. Peregrina z vlastního názoru. Jeho zdržlivý úsudek o uměleckých kvalitách jak tohoto obrazu tak i celého Šebestova výtvarného díla (dost dobrý, dost čistě) byl takřka povinnou daní době, která už vyrostla z představ barokového umění. Snad nezástal bez vlivu na Galaše v tomto směru ani chladný úsudek o Šebestově malířském umění jeho věrného druha Ignáce Chambréza, rovněž malíře a kreslíře, který nám zanechal rozkošný cestopis po umění barokové Moravy.

Galašův údaj o Šebestovi — Sebastianim jako autoru oltářního obrazu sv. Peregrina v teplické kapli bude nutno ověřiti.

Na můj písemný dotaz ze dne 23. srpna r. 1932, je-li o tom zmínka v kostelním hranickém inventáři, došla z tamního farního úřadu (od P. Františka Králíka) odpověď záporná.

Zbývá tedy jediná cesta, vyjmout obraz z rámu, dat ho očistit od zkušeného odborníka, popsat, změřit, ofotografovat a zjistit, je-li obraz umělcem signován (podepsán) a datován rokem vzniku.

Šebesta se podepisoval latinsky svým uměleckým poitalštěným jménem »Fr. Ant. Sebastiny pinxit« a k podpisu někdy přidával jak rok vzniku obrazu, tak i svůj prostějovský pobyt (Prostannae, Prostannensis).

Jako žák Františka Antonína Maulbertsche vnikal Šebesta — Sebastiani světlým koloritem, nespoutanou hrou světel a stínů, bohatou kompoziční invencí a skvělou malířskou pohotovostí. Tyto jeho vlastnosti vidíme i na oltářním obrazu sv. Peregrina v teplické kapli. Šebestův olejový obraz na oltáři je důstojným malířským doplňkem půvabné barokové stavby, která děkuje za svůj vznik r. 1775 knížeti Karlu z Dietrichšteina.

Antonín Fröhlich:

Kup svobodného dvora Halčínovského v Lazničkách r. 1668.

R. 1615 drželi svobodný dvůr v Lazničkách potomci Jana Zemana, po nich Jan Krabice z Weitmile a jeho manželka Kunhuta Krabicová z Jinína a potom jejich dcera Kateřina, provdaná za Halčínovského. Za časů války 30leté byl jeho držitelem Václav Alex Halčínovský z Halčínova, který měl za první manželku Evu z Stolavy¹⁾ a po její smrti Marii Žeranovskou ze Sezemie.

1) † 12./XI. 1648 a pochována v Hranicích. Apogr. 353. (R. 1625 pohřben v Lipníku Jan, syn Petra Halčínovského a r. 1626 Kateřina Halčínovská.)

V kupu²⁾ uvádějí se místní trati v Lazničkách z r. 1668, kdy předán byl dvůr Jiřímu Valerianu Podstázkému na Veselíčku: dvůr s 108 m. pole, 2 loukami na 8 úr sena, hájkem a zahradou při dvoře.

R. 1750 přiznala vrchnost při dvoře Halčínovském 117²/₈ m. poli 8¹/₂ m. úhuru, 2¹/₈ m. zahrady; 27 vozů sena a 13 vozů otavy. Při zakládání zvláštních svobodnických kvaternů při zemských deskách r. 1742 zapsán dvůr nikoliv jako samostatné těleso, nýbrž jako část panství³⁾.

Já Václav Alexyus Halčínovský z Halčínova s mou vlastní manželkou Annou Marií Halčínovskou rozenou Žeranovskou z Sezemie, známo činím, že nám po urozenej paní Kateřině Halčínovskej rozenej Krabicovej z Weitmile, paní máteři mojí nejmilejší, dvorec ve vsi Malých Lazničkách, nme vlastně přináležející, který jest ona po někdy dobrej paměti rodičích svých, urozeným a statečným rytíři panu Janu Krabicovi z Weitmile a paní Kunhutě Krabicovej z Jinína na díle byla zdědila, a na díle od jejího pana bratra pana Jana Krabice z Weitmile posavad v Král. českém pozůstávajícího, sobě darovanej a postupený měla; Tak jakž po proměnění stavu mého mládenského s dotčením Annou Marií rozenou ze Sezemie, od nahoře opakovaně paní máteři mej, abych s mou nevěstú do něho se svedl, se vším právem a od starodávna příslušenstvím, jak neboštík děd náš po Janovi Zemanovi, manželky a sirotkúv jeho, jakožto pořádných, nápadníkúv, v svých mezích se nacházející, od něho sobě do konce nic nevyjměnujíc, jest byl ukupil, mne jakožto vlastnímu postúpenej byl. — I budouce pak tenž dvorec na všem velmi zpustlý, až na jednu poslední světnici, téma vojenskýma sběhy zhořený, role na nejvýš z využívaný les pro nedostatek prostředkův všecken vysekaný, louky také rozličnú míru na jisty léta všechny zapredané a projednané: — Já pak chudá rytířská osoba nemájice odnikud žádných prostředkův, ani stavěti, role a louky pozastavované vyplatiti aniž jaký dobytek sobě zjednatí, mnohem pak méně sám role orati, aneb jaké hospodářství provzovati, aniž pro velikou zkazy vyplanění a pozastavování rol, louk a vysekání lesú, žádného kupee dostati sem nemohl;

Nýbrž tak pusty všechno zanechati jsem mínil. Avšak budouce rozličny křesťanský, od J. M. pána gruntu (titul) jak předešle rodičým naším, tak také i nám často vděk a pilnú potřebu naší, prokázané dobrodiní nám dobře povědome. My oba manželé z dobrým rozmyslem i s radú dobrých a poctivých lidí, na tom se do konce sešli, takový nás již dotíženy a na místo spustlý dvorec J. M. pánu gruntu vysoce urozenému panu panu Jiřímu Valerianovi Podstázkému, svobodnému pánu z Prusinovic, pánu na Veselíčku a Bartošovicích

J. Mi.cis. radie, komorníku a soudeci zemskému.

Jakož i také J. V. O. K. Milosti pana pana

Karla biskupa olomouckého radie a rytíři manskému v markrabství Moravském: Erhům a Potomkům panie, od nás a erbův našich na tento níže psaný způsob darovati a tímto postúpením postúpití se zakázali.

2) Originál (česky psaný) uložen v archivu velkostatku ve Veselíčku.
3) J. B. Jura: Lipenský okres. (Vlastivěda moravská) str. 202, 203.

Totíž majice ja Anna Maria Halčinovska rozená Žeranovská ze Sezenie, po urozeným a statečným rytíři panu šťastným Žeranovským z Sezenie, jakožto vlastní dcera a jediná dědička po panu otcím mým nejmilejším, jeden dvůr v dědině Ondraticích na panství biskupském Vyškovském ležící, pohledávat, dožádala sem se byla nahoře psaného J. M. pana z Prusinovic (titl.) za rady pomoc kterak bych ja mohla k takovému dědictví mne vlastně po nebošt. panu otcím mému náležejícímu, přikročiti a jej dosáhnouti. Aby J. M. pan na místě mým, na jeho vlastní náklad, jak přeslavné a velebné administratuře nejvelebnějšího biskupství a kostela hlavního olomouckého, taky při J. Kn. M. panů biskupů olomouckým, jakožto panů lenním a gruntovnímu gruntu Ondratického,

takový dvůr k vlastnímu držení a užívání k rukám mým přijati sobě oblíbit ráčil: — Že já s manželem mým za vděčné poděkování, ten v Malých Lesinkách (= Lazničkách) spustlý dvorec, cti a darem postúpiti cheme a máme.

Poněvadž pak jsme toho skutečuč seznali, že dotčený J. M. pan: při slavnej a důstojně velebnej administratuře tak jake i při nynějším J. V. O. K. M. panů biskupů olomouckým, jak v spisech dělány tak i v Solycytorovany (sic) žádnéj práce ani nákladů sobě nestanoval, ač takový Ondratický dvůr, skrzeva právní Execati k rukám našim odvésti jest dovedl; A nám při hospodářství, mimo všečen prvnější náklad ještě jedno sto zlatých pro začátek našeho nového hospodřství, mimo všečen prvnější náklad, protiva odvedení častu opakované v Malých Lazničkách ležící pustiny, jest daroval, a sice všechmú příjemnú a líbeznú laskú na budoucí časy, nám ještě prokázat. se jest zakázati ráčil.

Z těch tehdy příčin nechťejíce my tak nevděční býti, J. M. panů: Erbům a potomkům panie, od nás, erbův a potomkův našich, častu psaný dvorec se všim a všelijakým starodávným příslušenstvím, totiž:

V jednom poli roli:

U Hejka na	3 měřice
Mezi Hrušků na	2 »
U Boží muky na	4 ½ »
Item za Boží mukou	2 »
U Zehojnyho na	2 »
Na Lánech z předku až po cestu dolní	8 »
Item po cestu mezi loukami na dole	6 »
Sa	27 ½ měřic

V druhém poli:

Nad Hruškou konec Horky na	12 měřic
Nad cestú v tom místě na	4 »
Item pod cestú na	1 »
U březí po Rúveckého, od = až do Potůčkův vykleckých	11 »
Na Nivě na	15 »
Sa	43 měřic

V třetím poli:

Záhumenka na	5 měřic	2 st.
Příčka mezi hruškami	4 »	2 »
Nad Chalupků na	6 »	
U dvorca na	4 »	
Nad Rybničkami Zarostla na	4 »	
Nad Kukrechtem na	1 ½ »	
Od Potůčkův díl až za dvorec Zarostly na	7 »	
Item nad nů jest Zarostlý kúsek na	1 »	
Sa	37 měřic	2 st.

Sum všech roli na 108 měřic.

Louky.

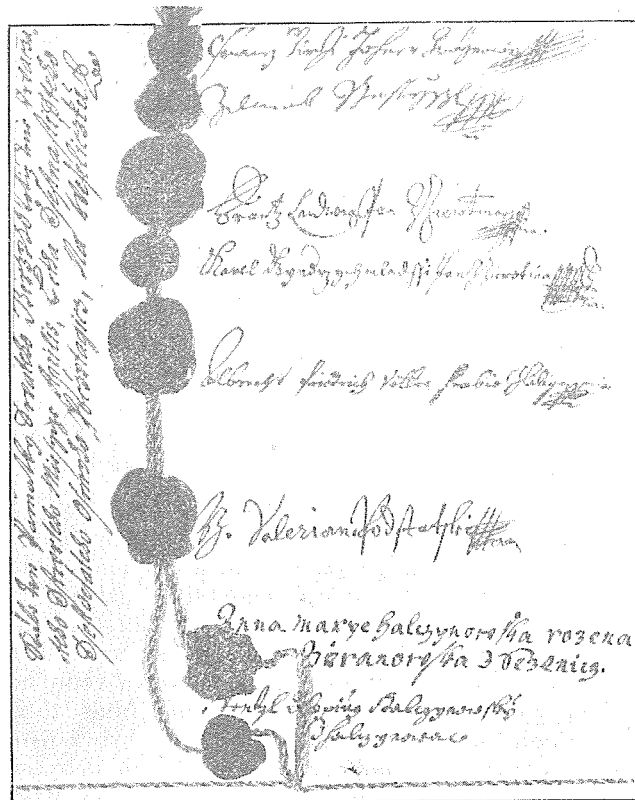
Pod Švrčovem Rybniček na	6 fůr sena
Item na dolich 3 loučky na	2 fůry
Hájek, neb lesik na větším díle všečen vysekaný.	
Item jedna zahrada při dvoře na trávu.	

Všechno tak, jak v létu 1615 od pana děda a paní mámy naší od potomkův Jana Zemana ukoupen, užíván a žádnému v ničem závadný nebyl, aniž není, k vlastnímu dědictví a užívání, smlouvou touto postupujeme, jak nejprv tak i nyní vše vedliva znění a vyměření obnoveného královsk. zřízení zemského, jak by se to nacházeti mohlo. Nic sobě tou nevyjmenujíc, žádného práva věnného ani parapsernalního (sic!) aniž žádného Beneficium Junis totižto Doli mali, falsi, rejonon sic. sed aliter geste: Nýbrž jistě to plne pravomoc J. M. panu dáváme v přítomnosti neb nebytnosti naší, dotčený dvorec ve desky královské zemské, však na náklad jeho vlastní, sobě takový dvorec vepsati a vložití dáti moci bude:

A in Summa to vše a zase tuto nahoře = a na dole píše, renuncyrujice všem právům které bylo zřízení zemským osobám ženským sydice (?) competencyovali, s dobrým a zdravým rozmyslem, jako poctivé rytířské osoby, zcela a zouplna splniti a zdržeti, připovídáme. Pro potvrzení toho všeho z obojí strany, tuto smlouvu podepsali a pečeti našimi potvrdili.

I k tomu se ještě

důstojně velebného a vysoce urozeného pana pana Albrechta Fryderycha Fettra hraběte z Cyllije Slav. a důstojně velebného biskupství a kostela olomouckého kanovníka: Urozených pánův pánův, Karla Henricha svobodného pána z Žerotína pána na Vejvanovicích J. Mti cí. radou a soudce zemského: pana Františka Ludvíka též svobodného pána z Žerotína pána na Přerově, J. M. cí. radou a královsk. hejtmana v kraji olomouckém a urozených a statečných rytíři pana Zdeňka Zastřízla ze Zastřízla na vinicích J. W. O. R. Mti pana pana Karla biskupa olomouckého rady a soudce manského a pana Františka Jiřího Johnera z Vojnovic, písaře manského a hejtmana panství vyškovského: vše v tomto markrabství moravském:

Pečeti a podpisy na kupu z r. 1668.

aby vedle nás se podepsali a dekryty své vědomě přitisknouti dáti ráčili (však jim erbům a potomkům jejím beze škody) toliko jen na svědomí Jich Mti se dožádali.

Jenž se stalo den památky svatého Jiřího totiž dne dvacátého čtvrtého měsíce Aprilis, léta šestnáctistého šedesátého osmého počítajíc, na Veselíčku.

Franz Jiří Johner z Vojnovic v. r.

Zdeněk Zástřizl v. r.

Franz Ludvig pán z Žerotína v. r.

Karel Bedřich mladší pan z Žerotína v. r.

Albrecht Friedrich Vetter hrabie z Cilije v. r.

Valerian Podstatzky v. r.

Anna Marie Halczynovska rozena Žeranovská z Sezenic v. r.

Venzl Alexius Halczynovsky z Halczynova v. r.

J. Mráček, Lipník n. B.:

Selské usedlosti a obyvatelé Dolního Újezda v minulosti.

(Pokračování.)

Grunt č. 1.

R. 1626 byl na tom gruntě Jura Hladiš; grunt ceněn byl na 600 hř., kterážto summa patřila všem sirotkům po neb. Tomáši Hladišovi. (to byl asi dřívější držitel). R. 1677 ujal ten grunt Jura Klanich od otce svého Jana Hladiše a r. 1711 ujal ten grunt Jura Klanich (jinak Hladiš) po svém otci Janu Hladišovi na s. 200 hř. Tedy z toho, co uvedeno, byli držitelé gruntu v tomto pořadí: Tomáš Hladiš — Jura Hladiš — Jan Hladiš — Jura Klanich (jinak Hladiš). Musíme tomu rozuměti tak, že Jura Klanich z r. 1677 a 1711 je táž osoba. R. 1677 ujal grunt, který se mu r. 1711 při zakládání nové knihy gruntovní připsuje. Jak ze záznamů je patrné, říkali Hladišům také Klanichové nebo Klanikové.

R. 1728 byl grunt zapsán Havlovi Hladišovi, kteréžto jméno je v gruntovní knize škrtnuto a nadepsáno je kup gruntu Václava Vejkruty. O Havlovi Hladišovi se dovídáme, že byl synem Jury Hladiše a r. 1730 »prohandloval« svůj grunt s Václavem Vejkrutíkem na s. 200 hř. R. 1764 po otci Václavovi ujal grunt Jan Vejkrutík, po něm r. 1786 opět syn Jan. Tento měl dceru Kateřinu, a její muž Josef Příkryl z Týna stal se r. 1800 hospodářem a jemu grunt byl připsán. Josef Příkryl brzy zemřel, neboť r. 1806 připsuje se grunt Janu Šindelářovi, manželu nahoře uvedené Kateřiny. R. 1813 dne 13. října koupil grunt tento od manželů Šindelářových Justus Spáčil za 1600 zl. vídeňské měny.

Čís. 2.

R. 1626 koupil ten grunt Jan Tatíček na s. 300 hř. R. 1667 ujal jej pak Dobys, ale poněvadž grunt zanedbal, byl z nařízení hejtmanského (úřadu vrchnostenského) zbaven gruntu a ujal jej Pavel Matějčiček. R. 1716 ujal grunt po otci Martin Matějčiček na s. starodávní za 200 hř. a dostal ještě 2 koně, půl voza, pluh a 2 brány. Martin měl bratra Pavla, jemuž dal místo koně 10 rýnských a za půl koně 6 rýnských. R. 1764 přiznil se na grunt Jan Ohera, na něhož byl grunt připsán za s. 200 rýnských. Také ostatní erby měl vyplatiti. Po smrti Jana Ohery zdědil grunt syn jeho Václav Ohera, jemuž byl grunt připsán r. 1780. Obdělávání výměnku měl hospodář konati bezplatně a také dříví na palivo matce přivážeti. R. 1807 zapsán byl grunt v ceně 300 zl. Janu Oherovi, po jeho smrti synovi Emanuelovi Oherovi r. 1835 v ceně 400 zl. k. m. Od r. 1841 je vlastnictví gruntu připsáno manželům Emanuelovi Oherovi a Mariánu, roz. Vymětalové.

Čís. 3. Tento grunt před r. 1628 měl sobě Jíra Francek zaplacený na s. 600 hř., toho r. jej koupil Ondra Koukal, po něm jej koupil Jura Vrcha. R. 1642 byl snížen a byl dlouho pustý. Znovu jej

vystavěl Pavel Hlobil; když zemřel hospodařila na něm vdova se sирotky Zuzana Hlobilka kolem r. 1700. R. 1714 dae 5. března ujal ten grunt syn Pavla Hlobila Jura Hlobil na s. 200 hř. Jako inventář uvádí se při tom gruntě: 2 koně, pluh, 2 brány a půl voza kutého. R. 1728 byl grunt připsán synu předešlého Martinovi Hlobilovi na s. 200 hř.; po tomto byl držitelem gruntu jeho syn Ignác Hlobil a to od r. 1786. Otec měl na gruntě vejměnkářskou chalupu, chlív pro dobytek, v stodole místo pro obilí, v zahradě trávu a pár stromů a nějaké pole. Po otcově smrti měla matka polovici výměnku uzivati. Hospodář měl ještě živiti svého bratra až do smrti; kdyby ale v dobrotě se spořádati nemohli, tak bratrovi mělo patřiti půl výměnku. Obdělávání výměnku hospodáři náleželo bez odměny. Hospodář měl také bezplatně dovážeti dřevo na palivo výměnkářovi; dostal ještě ke kruntu 3 tažné koně a čtvrtého pro obdělávání výměnku. R. 1805 připsán byl grunt Josefu Hlobilovi na s. 625 zl.; z toho měl zaplatiti různé dluhy a vyplatiti sourozence. Při tom gruntě přijal hospodář: 4 koně, pluh »ze železi«, 4 brány, 1 vůz kutý a 1 krávu, od které měl dvěma sestrám po jedné krávě vychovati. R. 1812 uvádí se držitel gruntu Antoš Bek, který jej získal po Ant. Bekovi; kdy ho tento nabyl, se nepraví. R. 1828 nabylí gruntu Kajetán a Klára Kubáčovi; Klára byla dcerou Antoše Beka. R. 1812 byl grunt ceněn na 805 zl. v. m.

Čís. 4. R. 1637 měl tento grunt Bartoň Francek, který jej koupil od Jana Mikana na s. 400 hř., grunt byl ale zpustošen. »Po švejdských časech byl drahně let ten grunt pustý, potomně jej Martin Hlava vystavěl; po smrti jeho Jan Jakoubek se k vdově přizemil a ujal se ho na s. svrchupsanou a závdanek 32 hř., kterýž na dluh za pivo do důchodu knížecích obrácen jest.« R. 1711 ujal ten grunt přizemiv se k vdově pozůstalé po neb. Jakubku na s. 200 hř. Jan Ohera. Po něm roku 1746 byl zde hospodářem Martin Ohera, syn předešlého. Při držaných posudkách proukázal se svadebními smlouvami, kterak jemu jeho otec maje tento grunt vyplacený za hotových peněz 50 hř. se vším příslušenstvím pustil. R. 1754 přistoupil na tento grunt Jan Novák přizemiv se k Barboře pozůstalé dceři po neb. Martinu Oherovi. Matce položil 130 rýn., z kterých 10 rýn. na dolnoujezdskou kaplu odkázáno bylo. Jan Novák se zavázal, že na svadbu bude pvinen těm 3 dětem Tomáše Matouška (to byl druhý manžel vdovy po Martinu Oherovi) jednomu každému vydat 1 měřici žita, 1 měřici rži a 1 rýnský peněz. R. 1799 připsán byl grunt Tomášovi Novákovi, synu Jana Nováka (u přítomnosti fojta Antoše Nováka), v staré ceně 200 zl. Otec Jan Novák svému synu Tomášovi zanechává 4 koně, 2 kuté vozy, 1 pluh, 2 dojné krávy, 10 ovec a 2 kusy černého dobytka. R. 1812 byl tento grunt oceněn ve 2000 zl. šajnú (i s poli a lukami). R. 1825 zemřel Tomáš Novák, po němž zůstalo 7 dětí: jejich strýc Antonín Novák byl držitelem gruntu a po něm od r. 1833 nejstarší syn Tomáše Nováka Josef, jehož manželka Anna měla na tom gruntě od r. 1842 spoluvlastnictví.

Čís. 5. R. 1637 koupil ten grunt po Anně mlynářce Jan Čuda na

s. 300 hř. »jsouc spuštěný na místo« bez závdanku na placení roční po 3 hř. Potom Jan Čuda ten grunt vystavěl a pustil ho svému synovi Martinovi na s. 600 hř.; tento byl na něm ještě r. 1711. Tehdy grunt se nazývá dvorství. R. 1713 ujal toto fojství Jura Čuda od otce Martina na s. 600 hř. a na závdanek 200 hř., a to z ohledu toho, že Martin Čuda tento grunt osvobodil a velký náklad k obdržení obdarování od J. V. O. knížecí Milosti na fojství svobodně vynaložil. R. 1758 ujal toto zákupné fojství po svém neb. otci Jurovi Jakub Čuda za 600 hř., totiž na závdankové 400 a na področní 200 zl.; z těch závdankových peněz náleželo Martinovi bratrovi žebrákovi, který nyní v knížecím špitálu přijatý jest, 50 zl. R. 1777 ujal toto zákupní rychtářství Jan od otce svého Jakuba Čudy, který mezi jiným vymíňuje si po »žňách ze zimního obilí třetí snop«. — Dceru Jana Čudy měl za manželku Josef Janáček, jemuž byl fojství r. 1797 připsáno za s. 850 zl., ale Jan Čuda měl právo na tom gruntě hospodařiti ještě až do sv. Jana r. 1800. Od r. 1833 držel grunt František Janáček, syn Josefův.

Čís. 6. R. 1637 koupil tento grunt od Jana Šmaryho Pavel Vyhliďal na s. 300 hř. R. 1680 dosedl na grunt syn Pavlův Jan Vyhliďal; tento měl syna Jana, který ujal grunt r. 1728 na s. 200 hř. R. 1746 při držaných posudkách připsán byl grunt Antošovi Bezděkovi, který kupem proukázal, že tento grunt r. 1742 ujal. R. 1774 stal se hospodářem Josef Bezděk, syn předešlého, r. 1804 Ignác Bezděk, syn Josefův. Hospodář Ignác dostává ke gruntu 4 koně, 1 krávu, z které své sestře Barboře jednu přichovat je povinen, 4 ovce, z nichž zase sestře 4 má přichovat, a také 1 kus černého dobytka pro plemeno odchovat je povinen. Starý hospodář si pak vyhrazuje při pouštění místa z ozimního obilí třetí snop, místo na zelí, konopě a len. aby je mohl pěstovati, dříví, jež si zaopatří, aby mu bylo přiváženo každoročně: »kdyby otec své dcery Barbory svadby nedočkal, nový hospodář jí na svadbu 2 měřice žita, 2 měřice rži a 2 zl. má dáti aneb svadbu celou udělati. R. 1841 zdědil grunt Ignác Bezděk, syn předešlého Ignáce, v ceně 1000 zl. konv. m.

Čís. 7. R. 1650 dne 24. února ukoupil toto dvorství od Jakuba Hlavy na s. 200 hř. a na závdanek 30 hř. Jan Vejkruta a po jeho smrti dosedl na ně Jura Vejkruta. R. 1711 ujal je po smrti otce Jiříka Vejkruty podle smluv svadebních Václav Dvořák. Od tohoto pak r. 1730 dvorství Havel Hladiš za 200 a závdanku 100 zl. Roku 1764 bylo dvorství připsáno Janu Hladišovi, dvořákovi, po jeho otci Havlovi. R. 1791 ujal dvorství Josef Hladiš po otci Janovi za s. 400 zl. Jeho dvě sestry měly dostati od nového hospodáře každá po 150 zl.; kdyby jim je nesložil, tak povinen byl od 1. ledna 1797 interusu do sирotčí pokladny neb jim a jeho manželce Paulině roz. Pazderové byl ve vlastnictví vepsán v ceně 600 zl. konv. m.

Čís. 8. R. 1626 koupila tu »zahradu« (zahradnickou chalupu) po neb. Michalovi Skříčkovi Anna Sedláčka na s. 390 hř. R. 1637 koupil ji Jan Kunčík na s. jen 200 hř. Potom se tam dostal podle zprávy starých lidí Mikuláš Stacha, po něm Jan Mikan a po tomto Mikoláš Nesvadba R. 1668 ujal chalupu Václav Hradil, okolo r. 1700

byl v držení té chalupy Jura Velech. Od tohoto koupil chalupu Tomáš Krejčí r. 1711 a r. 1728 ujal ji frejmarkem Pavel Pala. R. 1736 ukoupil chalupu Jakub Dostál na s. 100 zl., po něm jeho zeť Jakub Pliska, který ji zaprodal za 100 zl. Janovi Jirkovi. Po něm ji zdědil syn Jan r. 1785; otec synovi hospodářské náčiní zanechal, za které jemu on 20 zl. povinen byl položiti. R. 1787 prodal Jan Jirek tuto chalupu Jiříkovi Vejkrutovi z Trnávky. Strana prodávající zanechává straně kupující 2 koně, jeden celý vůz, pluh ze železi a 2 brány. Chalupa prodána tentokráte za 270 zl. R. 1794 prodal tuto zahradnickou chalupu se všemi k ní patřícími rolemi a loukami Antonínovi Chalupovi za 515 zl. Jiří Vejkruta se ponechal v chalupě výměnek, »totiž chaloupku na dvoře, kterou jemu nový hospodář povinen byl vystavěti, ale kamna, doch nad chaloupkou a nad síní prodávající ze své kapce sám šafovati bude.« R. 1810 koupil chalupu Tomáš Ondřísek z Tupce za 2900 zl., kteroužto s. měl složiti 19. srpna, 1. září a 30. září t. r. Jiřík Vejkruta má tam nadále výměnek zajištěn. Při tomto kupu nacházíme zvláštnost, se kterou jsme se neseťkááme. Totiž kdyby jedna nebo druhá strana od kupu ustoupila, má dáti náhrady 50 zl. A kdyby kupující nedostál svým platebním povinnostem, ujme se gruntu (zde sluje zahradnický grunt) prodávatel a kupitel má zaplatiti náhrady 500 zl. Kupitel má také zaplatiti gruntovní taxy a přípis.

Čís. 9. R. 1626 ukoupil tu »zahradu« (zahradnickou chalupu) Tomáš Zlámal na s. 150 hř.; před ním byl držitelem Petr Mach. Roku 1637 ji koupil Jan Gavel, r. 1677 Václav Hudec. R. 1711 po smrti Hudcově ujal tu zahradu od pozůstalé vdovy na s. 50 hř. Jura Lučák. Inventáře je málo: ryl, motyka, kohout a slepice. R. 1746 přepisuje se tato zahrada Jurovi Jakešovi, který ji od Martina Kopečného (tento již čtyři léta užíval a od všech nápadů osvobodil) ukoupil za 133 zl. R. 1764 Jura Jakeš ujal chalupu v Oseku, která patřila Jakubu Rekovi, jemuž pak připsána tato zahrada. R. 1778 přistoupil na tuto chalupu Jiřík Čuda přiveniv se k Barboře, dceři po neb. Jakubovi Rekovi. R. 1793 přivenil se sem Antonín, syn Václava Chalupy z Bohuslávky, a vzal si za manželku Madlenu, dceru Jiříka Čudy, který novému hospodáři odstoupil chalupu v ceně 300 hř. Chalupa byla »docela spuštěná«. Třetí snop z tvrdého obilí letošního 1793 roku, to jest po žnách, Jiřík Čuda k svém rukám potáhne«. Avšak již r. 1794 ukoupil tu chalupu Jan Kopečný na s. 400 zl.; pro dluhy musila býti prodána. Jiří Čuda a jeho manželka měli do smrti na chalupě výměnek. R. 1807 ujal chalupu od Jana Kopečného za s. 400 zl. Josef Vidlář, který vzal na sebe povinnost pěti sestrám manželky Jana Kopečného každé 1 krávu a při jejich vdaní každé 1 měřici žita a 1 měřici rži vydati. Po Josefu Vidlářovi zdědil chalupu jeho syn Matěj r. 1829 v ceně 300 zl. v. m.

Čís. 10. R. 1626 ukoupil ten grunt Jan Hlava neb. Potrval na s. 600 hř., z té sumy náleželo Maruši neb. Vaňka 84 hř., z kterýchž ona poručila na kostel osecký 20 hř. R. 1659 koupil ten grunt Martin Hlava od nápadníkův a synův, totiž od Jana Černička a Martina Hlavy na s. 300 hř. R. 1711 ujal tento grunt přiveniv se k pozů-

stalé vdově po Martinu Hlavu Jan Dohmal. R. 1732 zapisuje se grunt Mikulášovi Dohmalovi, synu Janovu, na s. 200 hř.; sestře Marině měl hospodář zaplatiti 10 hř. Podle dalšího zápisu možno souditi, že Dohmalům, kteří byli na tomto gruntě, říkalo se Hlavovc. Zápis z r. 1768 praví: na tento grunt po neb. otci svém přistoupil Viktorin Hlava. Po smrti připadl grunt na jeho nejstaršího syna Jana r. 1788. Pozůstalá vdova měla na tom gruntě až do dospělosti synovy hospodařit a každoročně sirotčímu úřadu počet skládat. Janovi Hlavovi pak byl připsán grunt až r. 1806. V inventáři, který hospodář převzal, se jmenuje: 3 koně a čtvrtý k obdělávání vejminiky, 1 dvouleté hříbě, 2 vozy kuté, 1 pluh za železy, 5 bran, 1 smyčání a 1 hamovní řetaz, 2 hrubé a 1 malá sekera, 2 motyky, 1 ryl, 1 kráva, 1 jalovka, 1 frišle a 10 ovc. Matce i otčímovi Josefu Pechovi byla zajištěna výměnka. Tehdy byl fojtem Antoš Novák. Avšak již r. příštího 1801 odstoupil Jan Hlava svůj grunt svému bratrovi Ondřejovi, který přejal na sebe všechny povinnosti. R. 1808 připsán byl grunt Frant. Štrovi na 15 let, který měl po vyjití těch 15 let grunt v dobrém stavu odevzdati sirotkovi Viktorinovi Hlavovi. Štr byl druhý manžel vdovy po Ondřeji Hlavovi. Avšak nestal se držitelem Viktorin, nýbrž bratr jeho Jan, r. 1833.

Čís. 11. Obecní chalupu po neb. Jurovi Klanišičku r. 1744 ujal syn jeho Jura. V pamět se uvádí, kterak bratr Josef na vojnu jest vzat a sice pod slavným Kolovratským pěším regimentem, na této obecní chalupě k pohledávání má hotových 5 hř. R. 1789 ukoupil tuto chalupu s kovárnou Tomáš Richter od obce dolnoújezdské. K tomu přijal kovářský měch, kovadlo, rohatinu, hřebovnu a pár kladiv. Na pamět se uvádí: chalupu s kovárnou . . právo má jediné zase kovářovi prodati. Povinnost jeho budoucí jest každoročního platu 8 zl. 30 kr. obci odváděti . . . právo mítí má dvě krávy a pár kusů černého dobytka bez sejpky a platu obecního v obecním stádě pásti. Potom na kovárně byl Matouš Kořinek — kdy na ni dosedl, o tom zápisu není, ale r. 1795 ji prodává za 185 zl. Josefu Kečlíkovi. Při zápisu o kupu je uvedeno o díle kovářském toto: povinen bude ukupitel radlice za 2 patáky zostřit, za 2 patáky podkovu přibit, od grifování a přibité podkovy . . dva krejcarey se zapraviti musí. Josef Kečlík pak postoupil r. 1812 chalupu a kovárnu synu Josefovi, r. 1830 postoupil ji tento opět svému synu Františkovi.

Čís. 12. R. 1626 ujala ten grunt vdova po neb. Matoušovi Matoušovi za s. 500 hř. Potom pozůstalé erbové po ní prodali jej Pavlovi Matoušovi, synu jejímu vlastnímu za s. 700 hř. R. 1637 ujal ten grunt Martin Čagala druhý podle poručení toliko na s. 400 hř. Po smrti jeho seděl na gruntě od r. 1678 Jan Čagala na s. 400 hř. na závdanek 50 hř., v kterémžto svůj díl sobě porazil a druhý díl závdanek macoše své vyplnil, třetí pak díl ještě pozůstává na sirotku Marynu po Martinu Čagala. R. 1711 ujal tento grunt podle manželky své na s. 200 hř. Jura Kubáč. R. 1746 ujal jej po otci svém Jurovi Kubáčovi Antoš Kubáč nebo Čagala, po tomto synu jeho Jan Čagala r. 1785. Jan Čagala prodal tento grunt Frant. Fekarovi r. 1795 za s. 600 zl., a to tím způsobem, že Frant. Fekar Ja-

novi Čagalovi své zahradnické místo (chalupu) pod č. 41. postupuje za s. 456 zl. Vůz, koně, pluh a brány každý sobě vzal k svému místu. Deeru Fekarovu měl za manželku Ignác Heger a byl držitelem toho gruntu od r. 1815.

Čís. 13. R. 1623 ukoupil ten grunt Jan Janek od Ondry Francova neb Švejda na s. 600 hř. Potom ten grunt v ty nešťastné časy zůstal pustý, kterýž podle starých lidí svědectví okolo 1654 Jan Zapletal vystavěl. R. 1711 ujal tento grunt frejmarkem proti své krémě od Jana Zapletala starého na s. 200 hř. Martin Študent; předně krému svou v 30 hř. odevzdal a 60 hř. hotových odvedl. R. 1728 připsán byl grunt Tomášovi Krejčířovi, který jej koupil od Pavla Pale; kdy tento jej ujal, o tom není zápisu. Po Tomášovi Krejčířikovi přistoupl na tento grunt syn Pavel Krejčířik, po něm Václav Krejčířik, syn Pavlův r. 1777. Dle testamentu Václava Krejčířika ze dne 24. března 1803 byl grunt r. 1806 připsán synu jeho Martinovi v ceně 400 zl. Otec mu zanechal dva vozy, dva pluhy, 3 koně a čtvrtého pro obdělávání výměnku. R. 1829 koupil tento grunt Matěj Vejkrutík od manželů Martina a Marie Krejčířikových za 560 zl. a r. 1830 dal jej připsati svému synu Ferdinandovi. Od r. 1865 jsou spolunajíteli gruntu Jan a Florentina Vykrutíkoví.

Čís. 14. Podle starých hospodářův a pamětníků bývala ta »zahradka« (zahradní chalupa) vždycky pustá; podle pak starých rejster nachází se v ní zpráva podobná, toliko se dokládá, že tam na té zahradě býval nějaký Tomáš tkadlec, kteroužto zahradu byl ukoupil na s. 50 hř. Tuto chalupu pak Pavel Vazucha z většího vystavěl a Matějovi Záštrčskovi prodal. Tento ji dostavěl a r. 1711 prodal Jurovi Hradilovi na s. 50 hř. a na závdanek 30 hř. R. 1728 připsána byla tato zahrada Václavovi Šramovi, kterou ujal po ženiném otci. R. 1735 ujal ji pak Martin Velech po neb. Václavovi Šromovi, přiveniv se ke vdově. R. 1764 zdědil chalupu Jan Velech po svém otci Martinovi. (R. 1790 byla chalupa připsána Petrovi, synu Jana Velecha, avšak o tomto zápise je poznamenáno, že byl zrušen). Potom byla chalupa připsána r. 1799 Janovi Velechovi, synovi Jana Velecha, na základě svadebních smluv v ceně 100 zl. Od Jana Velecha ji koupil r. 1807 Josef Bek za 690 zl. a ještě téhož roku opět byla připsána Antonínu Bekovi v ceně 600 zl. R. 1812 připsána byla Josefu Hlobilovi se všemi od starodávna k tomu patřícími povinnostmi a rolemi i lukami za s. 805 zl., které on od Antonína Beka za odstoupení selského gruntu čís. 3 vyměnil. R. 1818 koupil chalupu od Josefa Hlobila Josef Vymětal za 800 zl.

Čís. 15. R. 1623 ujal tento grunt Jura Strejček, syn Jana Strejčka. Stará rejstra ukazují, že nějaký Jura Hlasa ten grunt zaplacený před tím měl a potom jej prodal na s. 600 hř. V době třicetileté války grunt zpustl; potom Matěj Dohnal jej vystavěl, držel jej dlouhou řadu let a potom jej pustil zeti svému Mikulášovi Dostáloví. R. 1728 připsán byl tento grunt Josefovi Dohnalovi, synu Mikuláše Dostála, na s. 200 hř. R. 1762 ujmá se gruntu Václav Pavlík po Janu Kubáčovi; kdy tento se gruntu ujal, není zapsáno. Václavu Pavlíkovi při gruntu zanecháno: 2 koně, 2 brány, pluh se železem,

půl voza kutého, 1 motyku, 1 rýl, slepici s kohoutem, 1 mandel rezné slámy. Pavlík zaplatil v hotovosti prodávateli 300 hř. R. 1785 ukoupil ten grunt od otce své manželky od Václava Pavlíka Fabián Kubiček z Oseka s dobrým rozmyslem a s povolením manželek obou u přítomnosti celého práva za 330 rýnských. Kubiček při kupu složil hned 160 rýn., 170 měl složit do 3 let »pro ostatní děti k podělení« a tehdy mu měl býti grunt odveden. Kdyby ten grunt měl Fabián Kubiček na prodej, kterýkoliv z bratrů a sester ženy Kubičkové bude míti ke gruntu přední právo za s. 380 rýn. Kup se stal u Jana Čudy, fojta, za přítomnosti Jana Nováka, staršího pudmistra, Antonína Nováka, mladšího purkmistra, Antonína Krejčířa, Petra Zdražila a Josefa Vekruty, konšelů. Ke konci kupu je připsáno: Při tom ponížně žádám pana hejmana aby ten kup ráčiti ratificirovat. R. 1797 připsán byl grunt Josefu Pazderovi, který ho v užívání na 20 let dosáhl, přiveniv se ke vdově Barboře po neb. Fabiánu Kubičkoví, s podmínkou aby dobře hospodařil, grunt v dobrém stavu zachoval a po 20 letech jej sirotkovi Viktorovi po Fabiánu Kubičkoví odvedl. Po čas svého hospodaření má toho sirotko živiti, šatiti a vychovati. Kdyby ale Barbora Kubičková-Pazderová dříve zemřela než její druhý muž, tu pro něho Josefa Pazderu milostivá vřehnost další zřízení učiní. R. 1799 sirotek Viktora zemřela a grunt připsán byl Barboře Pazderové v ceně 330 zl. rýn. Roku 1819 zdědil grunt Ignác Pazdera od matky své Barbory, která byla provdána nyní za Vejkrutu, v ceně 600 zl. v. m. Od r. 1858 bylo právo vlastnické vloženo pro Františka Pazderu, syna Ignáce Pazderý, a r. 1864 pro jeho manželku Marii právo spoluvlastnické.

Čís. 16. R. 1626 byl na tom gruntě Marek Zuzaník. Potom byl ten grunt od Švédů pustý, Matěj Kučera jej opět vystavěl a seděl na něm až do roku 1686. V tom roce pustil jej zeti svému Janovi Lamačovi na s. 600 hř., tento jej pustil Pavlovi Šípkovi. R. 1711 ujal tento grunt frejmarkem od Pavla Šípka Jan Pospíšil na s. 200 hř., 40 hř. hotových položil a chalupu pak svou v 40 hř. odvedl. R. 1728 přiveniv se ke vdově po Pospíšilovi Josef Zdařil jinak Mikulík a držel grunt až do r. 1740, kdy jej koupil Jura Vozihnuj. Tento dal prodávateli grunt v Bohuslávkách docela zaplacený za vlastní a 100 zl. hotových; z těch sto zlatých mezi jiným mělo býti zaplaceno: na kontribuci 18 zl. 58 kr., za pivo 14 zl. 29 kr., za dříví 59 kr., Jiríkovi zedníkovi z Lipníka 5 zl., pacholkovi služby 2 zl. Potom byl na tom gruntě Jan Kubáč, který r. 1786 postoupil jej svému synu Cyrilovi za s. 100 rýn. Tehdy na gruntě žila ještě výměnkářka Kateřina Vozihnojka. R. 1814 dědí grunt syn Cyrila Kubáče Karel v ceně 450 zl. v. m. Manželkou Karla Kubáče byla Anna rozená Hlobilová. R. 1851 vloženo právo vlastnické pro syna Karla Kubáče Františka a jeho manželku Františku.

Čís. 17. Podle starých rejster byl na tom gruntě nějaký Starosta. Za vpádu Mansfeldského grunt zpustl a potom Jan Klímek jej znova vystavěl. Roku 1657 pustil ten grunt svému synovi Václavu Klímkovi. R. 1711 ujal jej Mikuláš Klímek, syn Václavův, na s. 200 hř. Od r. 1730 je držitelem gruntu Václav Klímek, syn Mikulá-

lašův. R. 1735 ujal tento grunt od Václava Klimka Ondřej Novák na s. 160 hř. z ohledu, že tento grunt velice zpustlý a zadlužený jest. R. 1770 Ondřej Novák pustil grunt svému synovi Antošovi, což poznamenáno bylo až r. 1786. R. 1808 pak připsán byl grunt Justusovi Novákovi, jemuž jej jeho otec Antonín se všemi k tomu místu patřícími rolemi a loukami popustil v s. 500 zl. R. 1837 zdědil grunt Antonín Novák, syn Justusův a od r. 1846 měla na gruntu spoluvlastnictví jeho manželka Anna roz. Hlavová: oba manželé si zajistili vzájemné právo dědické. Anna Nováková pak stala se sama majitelkou usedlosti r. 1877. Od r. 1879 byli majiteli gruntu Josef a Josefa Novákovi.

Čís. 18. O tomto gruntu je poznamenáno, že podle zápisů a paměti starých rejster měl jej r. 1626 neb. Mikuláš Podaval zaplacený na s. 900 hř. Po jeho smrti zdědil jej syn jeho Matěj. Nápadníci po neb. Mikulášovi Podavalovi byli: Jan, Jura, Daněk, Kača. Alžběta a Matěj; přišlo na každý díl 150 hř. Okolo r. 1643 koupil ten grunt Grygar Krejčír, který jednomu nápadníku zaplatil za jednu klisnu a hříbě 10 rýnských. Po Grygaru Krejčím ujal r. 1711 tento grunt syn Václav Krejčí na s. 200 hř., který nápady (podíl dědické) skoupil od bratrův Pavla a Tomáše i od sestry Maryny. R. 1736 ujal tento grunt syn Václava Krejčíře Jakub, po tomto r. 1764 syn Antoš, po tomto r. 1797 opět syn Jakub, jemuž otec zanechává 5 koní, čtvrtého na obdělávání výměnku, pátého, aby bratrovi Antošovi jednoho koně vychoval nebo aby za něj 30 zl. položil. Otec ponechává sobě v moci ten grunt ještě po tři léta držeti až do sv. Jana r. 1800 a na výměnek mezi jiným pro sebe i svou ženu si vyměňuje »hrušku za vraty stojící, pak ročně 1 sele. R. 1812 Jakub Krejčír prodal svůj grunt Bartolomějovi Pazderovi z Bohuslávky za s. 2000 rejnských v měnových listech (šajnech). Poněvadž ten grunt byl pronajat od 1. ledna 1811 až do konce r. 1816 Janovi Tomečkovi, kupitel byl povinen smlouvu dodržeti, leč by jinak s Tomečkem se domluvil. Podle tohoto kupu zdá se, že grunt zhořel, poněvadž se praví, že kupitel je povinen nájemci za »vůz nyní zhořený na léta jeho kontraktu s pomocí toho starého železa k odbývání vrchnostenských povinností« jiný vůz zapůjčiti; také se v kupu praví, že starý doch zhořel, a tu pachtýř se zavázal poskytnouti kupiteli 20 kop došků. Prodávatel ponechal si výměnek a držitel místa je povinen každoročně výměnkáři zaseti na svém poli 2 achtele lnu a 2 achtele konopí a také kousek na zeli dáti. R. 1836 stali se držiteli gruntu František a Františka Pazderovi.

Čís. 19. R. 1626 ukoupil ten grunt po neb. Michalovi Skříčkově Tomáš Zoubálek a po něm Václav Michalů na s. 500 hř. na závdanek 60 hř. Potom zůstal ten grunt pustý, kterýž zase Václav Zatloukal vystavěl. Po něm byl držitelem gruntu Mikuláš Zatloukal a od r. 1713 Jan Zatloukal ujal jej na s. 200 hř. Dle zápisu z roku 1776 poznáváme, že po Janu Zatloukalovi držel grunt Václav Zatloukal a po tomto opět Jan Zatloukal, který byl povinen svému otčímovi Josefu Dohalovi 40 rýnských na penězích a 1 měřici rži odvésti. R. 1807 byl grunt připsán Jakubovi Zatloukalovi

v ceně 400 rýnských.

Čís. 20. R. 1637 ukoupil ten grunt od Matouše Schuberta neb. Brhla nějaký Jan Manek na s. 600 hř., na závdanek 60 hř. a na placení roční pa 8 hř. R. 1640 ujal ten grunt podle kupu ratifikovaného Jakub Šenkýř jinak Hlava na s. 350 hř., na závdanek 30 hř., na placení roční po 5 hř. R. 1658 ujal ten grunt od Jakuba Hlavy Pavel Bořil. Podle zápisu z r. 1711 měl po Pavlu Bořilovi tento grunt v držení Mikuláš Bořil a toho r. jej nabyl Václav Bořil v s. 200 hř. Jako inventář gruntu se přidávají 2 koně, půl voza kutého, pluh se železy a 2 brány. R. 1737 po Václavovi Bořilovi nabyl gruntu syn jeho Václav za s. 360 hř. Po tomto r. 1764 ujal grunt syn jeho Josef Bořil za s. 200 rýnských a na závdanek 80 rýnských, z nichž otčímovi náleží 20 rýnských. Po něm ujal grunt syn jeho František r. 1785. Macocha jeho měla na gruntu výměnek na tři léta a 42 rýnské k pohledávání: místo těch peněz hospodář jí popřál výměnek ještě na 12 let. Po vyjití těch 12 let rolní výměnek ke gruntu měl připadnouti. Po Františku Bořilovi ujal grunt jeho syn Antonín (kdy, udati nelze pro porušení místa v zápisech), od něhož jej koupil r. 1814 bratr jeho Vincenc Bořil za 500 zl. v. m. R. 1840 přechází vlastnictví toho gruntu na syna Vincencova Františka Bořila (psáno zde Zbořila) v ceně 600 zl. (Dokončení.)

Čeněk Kramoliš:

Staré knihy hranické.

IV.

Registra smluv svatebních.

1573—1677.

Knihy má celé desky dřevěné a koží obložené. Do knihy zapisovaly se na radnici opisy smluv, jež ujednány a sepisovány bývaly obyčejně městským písařem v domě nevěstině. Originál jich ponechali si asi manželé. Písmo je pěkné.

V předu Register je rejstřík zapsaných smluv dle abecedy křestních jmen s udáním písmene a listu (folio). — Zakladatel označil knihu dle písmen a každému věnoval několik listů. Chtěl zapisovati smlouvy dle abecedy, ale pak si to rozmyslel a psal je po pořádku: jen seznam vedl dle abecedy.

Titulní list zní: Smlouvy svatební začaly se sem zapisovat za úřadu Jana Štemberského, Martina Židka a jich konšelů leta 1573. — Další titul: Registrum smluv svatebních a tolikéž narovnání a vejpovědi mezi lidmi všelijakých. — Pod ním je nový seznam dle abecedy. Uvedu první a pak některá důležitější.

A. I. (list). Smlouva svatební Pavla Trčkova a Lidmily Špendlíčkové. Leta 1573 v pondělí po památce Nanebevzetí Panny Marie za purkmistra Jana Štemberského a Martina Židka s jejich konšely . . .

K. 1606. Smlouva svatební Matyáše Miho Avensis, ten čas rek-

tora, správce školy hranické, se Zuzanou, dcerou Antonie Bernar-
tové... Dostal věnem 20 rýnských.

H. 22. (1615). — Smlouva svatební dvojjetihodného muže kněze
Matouše Andre Jessenio, toho času správce církevního v městě Hra-
nicích, s paní Rozinou Mačákovou, pozůstalou vdovou po nebož.
knězi Michalovi Liborynusovi v městě Opavě, vykonaná a na žádost
kněze Matouše a paní Roziny manželky jeho i všech přátel jejich,
v tyto knihy městské města Hranic vložené a vepsané. Tak jak hod-
nověrný výtah těch smluv svatebních pečetí městskou města Opavy
stvrzeny nám podány v sobě slova od slova takto zní:

Leta po narození Pána a Spasitele našeho J. Krista 1615 dne 14.
měsíce January stala se přátelský způsobem smlouva svatební u pří-
tomnosti níže poznaamenaných a k tomu od stran dožádaných pánů
a přátel. Mezi velebně ctilhodným a vysoce urozeným mužem, kně-
zem Matoušem Andre Jessenio, farářem v Hranicích spolu s přise-
dicím evangelickým v kraji olomouckém jakožto ženichem z jedné,
a poctivou paní Rozinou Mačákovou, již v Pánu odpočívajícího pana
Michala Liborynusa, tehdy faráře v Tovačově, pozůstalou vdovou,
s dovolením k tomu připrošených pánů a přátel, urozeného a vy-
soce ctěného pana Jeremiáše Kunčika z Brajtenwaldu, svobodného
umění a lékařství doktora, jakož upřímného pána a přítele a pocti-
vou paní Magdalenou, slovného, moudrého a opatrného pana Pa-
vla Nyšmara, někdy staršího spoluradního v Opavě, pozůstalou vdo-
vou, jakožto její paní mateří a nejbližších přátel...

Tolik na ukázkou slohu a velikého titulování.

Počátek svatebních smluv z roku 1622 kněze Jiríka Johannidesa,
posledního správce českobratrského v Hranicích a Lukáše Kremže
z roku 1625, jenž byl po dobytí Hranic stát. uvedeny jsou v románu
mém »Za bouře a blesků« a nebudu je opakovati.

Svatební smlouva Adama Burkeše, purkmistra, jenž byl první po-
praven r. 1627 v den sv. Havla, není v knize poznačena. Snad se
oženil jinde. Svatební smlouva Jana Poláška, toho času mladšího
purkmistra, sepsána byla r. 1624. Ženil se tehdy jako první purk-
mistr s paní Kateřinou, pozůstalou vdovou po nebožtíku Jakobovi
Bystřickém ve středu po sv. Kateřině.

Roku 1621 bylo ve městě 19 sňatků, r. 1623 bylo jich 25, r. 1624
dokonce 34, ale již ubývalo. Roku 1625 jen 19, r. 1626 pouze 7, r.
1627 toliko 5, r. 1628 3, r. 1629 5, r. 1630 6. Lze z tohoto velikého
poklesu sňatků od dobytí města r. 1626 souditi na veliký úbytek
obyvatelstva i na jeho chudobu.

Rud. Kout. Lipník n. B.:

Slovník lipenského nářečí.

(Pokračování.)

Kolik: o kolikati bude hrubá?

Koliknást několik přes deset: bylo mu koliknást let.

Kolna kůlna, vedle toho je rozšířeno německé šopa.

Kominář kominík (všeob.).

Komíníček rehek (pták, srovnej Fojtik).

Koňár velká větev (jinak se říká větvi haluz), zvláště, visí-li zlo-
mená a uschlá z koruny nebo třetí-li vůbec nápadně ze stromu.

Končiny ostatky (konec masopustu, všeob.): bylo to v končiny.

Konva konev (všeob.).

Kopánky trať v Týně.

Kopenica kopeček (na př. mravenčí).

Koprhón, kostrhón přezdívká kohoutovi (zřejmě z němčiny): ideš,
koprhóne! (Týn).

Korec budka pro ptáky (původně asi z kory).

Kosisko kosiště (držadlo kosa) — části kosa jsou: kosisko, kosa,
hrabica.

Kostka, kostečka pecka, pecička (v třešni, švestce a j., všeob.)
vypluj kostečku!

Košula košile.

Kot: zmrzlý jak kot (Týn) — mám zmrzlý koty (= nohy, Týn)
— viz dále **Koty**.

Kotár neschůdný, hornatý kraj: hdo by ehodil po tych kotároch!

Kotík kotník (všeob.).

Kotovica nepálená cihla (Týn, ale jinak se tu říká též obyčejněji
veprák).

Kotrbelec kotrmelec.

Kotroci kodreati, pohybovati hlavou sem a tam (Týn).

Kotůlať kutáletí, kouletí: skotůlal se důle.

Koty nožičky telecí, vepřové na vaření rosolu.

Kozí cecky druh švestek.

Kozle, kozlata kůzle, kůzlata (všeob.)

Koža kůže (všeob.) — **kožkár** kůžičkár — kožuch kožich, též ko-
žené jablko — kožušek sýkora mlynářka.

Krahulec krahujec.

Krapka kapka (všeob.).

Krasnica hora a les u Týna.

Krát krájeti (všeob.): ukrej si chleba! — ukrál si kůšček — krála
ovoce.

Kravinec kravské lejno (všeob.).

Krbec, krbec bačkora, bačkory, ale obyčejně se říká papuče.

Krbík kloubec (v němž má sekáý brousek).

Krčít mačkatí, viz **Pokrčít**.

Krdel hejno (Týn): děcek bylo celý krdel.

Krej kraj, krejní (spíše na venkově).

Krejčír, krejčírský krejčí, krejčovský (všeob.).

Krýda křída (vlivem školy skoro vymizelo).

Krív (vyslovováno ovšem: krif) krev, všeob.): teče mu krív, 2. pád
krve.

Krkoška suk (na stromě, suk značí uzel).

Krmík chlívek (prasečí).

Królanec krutánek (hovno, Týn).

Krom kromě: co máte krom toho ešče zapotřebí?
 Krtical 1. krtek, 2. vřed (všeob.): má na krku krticu.
 Krtinec krtčí hromádka, v Týně též: krtičinec, krčičinec.
 Kruho, kružko kruh, kroužek (všeob.).
 Kruparňa krupárna (mlýn na kroupy).
 Krutílšimlpyskem mírnější klení místo: krucihiml. . (Týn): krutílšimlpyskem, jak bych to udělal!
 Krvavník řebříček (rostlina).
 Krz kvůli: krz to nepudeme k rychtářovi — skrze vyjadřuje se slovem přes.
 Křemelica, křemelka křemen, oblázek.
 Křenka střenka.
 Křikopa příkop.
 Křivák nůž, kudla (všeob.).
 Kříže kříž (v zádech): bolí ho v křížích.
 Kuckalena kuckalka (pořád kucká).
 Kučovat vykopávati kořeny (Týn), srovnej Klčit.
 Kula koule (všeob.), kulovatý kulatý — kuloň přezdívká bráchatému člověku — kulovačka druh kulatých slív.
 Kundala loudal, kuňkal.
 Kůň má v 7. pádě mn. č. konima — slovem kůň označuje se též luční kobylka: chytili sme na lúce koňa.
 Kúpele lázně: jel do kúpele.
 Kupr, kuprový měď, měděný (z němčiny).
 Kura slepice (všeob.), jinak se říká též slípka.
 Kurotva kuroptev (všeob.).
 Kuřinec slepičí trus (všeob.), žertovně také: doutník.

Bohumír Indra, Hranice:

Václav Banovský.

Otevřeme-li kteroukoliv měst. či grunt. knihu hranickou a sledujeme-li zápisy z první pol. 17. stol., setkáme se poměrně nejčastěji se jménem Václava Banovského. Vystupuje hned jako purkmistr, věřitel, panský úředník. Jindy opět jako majitel mnoha gruntů, rolí atd. Tento Banovský patří v době pobělohorské k nejbohatším a nejvlivnějším měšťanům hranickým.

Rodina Banovských pochází z Přerova. Pavel Banovský, služebníků Jana Skrbenského z Hříště na Fulneku, oženil se roku 1588 v Hranicích s Kateřinou, dcerou Martina Šroma a usadil se tu. Byl to jediný syn zámožného měšťana přerovského, Mikuláše Banovského. (Levý, Přer. čsbr. církev, 199). Při svatbě svědčí Pavlovi oba úředníci hranického panství, vládkové Czyrn z Runsperka a Jan Sedlovský z Sedlovic. (Reg. sml. svat. B. 15). Již Pavel píše se vždy jako slovtuný. Téhož roku činí dvakrát freymark na domy s Paní Annou Petřvaldskou z Petřvaldu, provd. za Fridricha Oděkolu z Onjezdce. Roku 1592 byl přísazným rychtářem hranickým.

V registrech připomíná se ještě 1613.*)

vlastním zakladatelem moci a bohatství rodu jest však teprve syn tohoto, Václav. Byl třikrát ženat. Poprvé oženil se 1609 s Annou, dcerou po neb. Janu Tchořovi. Svědčil mu sám církevní správce hranický Daniel Mendrykus, farář drahotušský, Vincenc Celka, Bartoš Kempy z Hlivic, sekretář Zdeňka Žampacha (tehdejšího držitele Hranic), a Křištof Weiner, radní písař. (Reg. sm. sv. G 16). Ovdověv roku 1614, vzal si za manželku Zuzanu, dceru Jiříka Hovůrky. Toho roku svědčil mu opět kn. Daniel Mendryka, ale již jako církevní správce v Tovačově (ib. H. 17).

Banovští byla stará bratrská rodina. Václav Banovský přestupuje při církevní reformaci na katolictví. Od té doby počíná jeho vlastní kariéra. Jako důchodní písař hranického panství zaujal též brzy ve veřejném životě vlivné postavení. V nejistých letech 1622 a 1623 svěřen mu úřad purkmistrovský. Jeho jmění, které již tehdy bylo značné, ještě vzrostlo příležitostnými kupy, půjčováním peněz atd. Mnoho gruntů pustých, opuštěných neb spálených (zejména od Mansfeldových r. 1625) skoupil a znovu vystavěl, aby je později opět výhodně prodal.

Roku 1622 kupuje ve vnitřním městě dům po Jak. Dvorském, s rolemi, lukami, zahrádkou a se vším příslušenstvím co k němu náleželo, s pivovarem, pánví, pivovarním náčiním, káděmi a se vším, co k pivovaru náleží za 1320 zl. Dům tento si ponechal pro sebe. Sedí na něm ještě 1638. Ve vnitřním městě mu náležely ještě domy Valentina Staška a Kateřiny Vavřincové. Připadají mu jako věřiteli po smrti majetníků. Roku 1625 prodává dům Valentina Staška Janu Lisému za 1000 zl.**)

Nejvíce mu však patřilo na předměstí. Zabírá role gruntu Vavřincovského a z zkonfiskovaného dvoru Troubeckého vzal lány rolí tohoto dvoru na Strulovsku. V Horní ulici kupuje 1631, vlastně na polovici zabírá jako věřitel spálené grundy Tchořovský, Jana Hajdla a vedlejší Lorenze Keynara. V grunt. knize o tom čteme: »Ty oba dva pusté a spálené grundy Václav Banovský majice skupeny, krom toho, co obci a nápadníkům některým náleží, a zaplacený, v těch místech dvou skupených grunt jeden vystavěl.« A již roku 1633 jej prodává »tak jakž ten grunt novým plotem v ohradě a mezi své zůstává« Jiříkovi Fialovi za 200 zl. O vedlejší grunt, rovněž pustý, učinil roku 1631 s Václavem Vysockým freymark. Banovský jej rovněž znovu vystavěl a 1635 prodal Bartošovi Šindlerovi Sedlři za 300 zl. Při gruntě nacházíme poznámku: »Příkopa pak, kteráž při stěně dvoru Václava Banovského v též chalupě od starodávna jest, kdyby toho potřeba nastala, vyříditi a platy mezní společně dělati a nato také společně nakládati maji.«

*) Jeho sestra Lida provdala se za pana Adama Vizovského, úředníka na Zábřežsku. (Reg. sm. sv. C. 26.) Sestra tohoto Adama, Mandalena Vizovská, stala se r. 161 první chotí Jana Amose Komenského, tehdy správce duchovního a školy ve Fulneku.

**) Valentin Stašek, nekatolík byl z nevlivnějších měšťanů před stavovským odbojem. Častý purkmistr hranický. Jeho 10 letý syn byl při hranické exekuci, r. 1627 stát, že zastřelil vyjednávajícího císař. trubače.

Banovský totiž již od roku 1627 je i zde trvale zakoupený. Toho roku koupil spalený statek Doležalovský (vedle horních), s rolemi, lukami a přísti, za 500 zl. Banovský k němu připojil vedlejší pušty grunt Tomáše Andrysového, který mu obec 1628 darovala a spojil oba v jeden. Tak vznikl dvůr Banovských. Obec svůj dar osptavodlnuje zápisem: »Jakož jest na tom gruntě náleželo k obci od Kristofa Lamie skoupených peněz 94 zl., takové peníze jsou zase od ouřadu na místě všeckney obce Václavu Banovskému (pohtedávajíce na to, že v mnohých příčinách a nastálých potřebách jest půjčku neb zakládáním obci, když se náhle jak pánuum věřitelum, tak i některým nápadníkum na spokojení pokládati mělo, dobrodiní učinil) k dotčenému užívání jeho puštěný a darovaný, nač se žádný více natahovati nemá, nymi i na časy budoucí.« (A. F. sign. 57, I.241).

Banovskému nenáležel dvůr Holubovský (dříve Rajchlovský), ani neměl pronajat mlýn Zwierkovský jak bývá mylně uváděno (i v Záh. K. XIII. 76). Václav Banovský klade tu peníze pouze v zastoupení knížete, jako písař důchodní hranického panství. Byl jím od počátku vlády Ditrichštejnovy pravděpodobně až do své smrti. Mlýn i dvůr náležely před rebelií Alexandru Holubovi, jemuž byly zkonfiskovány. Staly se majetkem knížecím, ale Ditrichštejn jich nepronajal. Mlýn musel ročně vypláceti Zwierkům, neboť převzal povinnosti po Holubovi. Dvůr byl konfiskován přímo.

Pro své bohatství a jako panský úředník patřil Banovský k nejváženějším měšťanům hranickým. Chybělo mu jedině: šlechtitství. I toho dosáhl, aspoň svým dětem. Jsa podruhé vdovcem a již nemladý, 22. února 1632 »modlitbami svými na Pánu Bohu dosáhl toho, že se mu uroz. poctivostí panna Mariana Tamfeldova z Tamfeldu u stavu svatého manželství zamluvila, jeho věrnou manželkou býti.« (Reg. sml. svat. M. 6). Rodina Tamfeldů z Tamfeldu měla na předměstí dvůr již roku 1610. Mariana byla dcerou Davida Tamfelda, který seděl na dvoře od roku 1618 — 1657, kdy jej prodal (o nich Záh. K. XV. 50).

Václav Banovský byl již tehdy otcem čtyř dětí: Zuzany, Amny, Kristiana a Jana. Ti měli při jeho statku »v pádu smrti bez újmy dílu svých náležitě chování, do školy na učení dávání a šátky pečlivě opatrování býti.« (Rss. M. 6). Václav Banovský zemřel před rokem 1650. Připomíná se ještě roku 1640 jako důchodní písař panství.

Z jeho dětí provdala se nejdříve Zuzana a to 22. července 1637 za slovut. Jana Popa (pozdějšího dlouholetého purkmistra). Mezi svědky: David Tamfeld z Tamfeldu a na dvoře v městě Hranicích, Adam Tamfeld z T., Matyáš Páhončí z Předmostí, Bernart Miniator, úředník panství helfenštejnského (Rss. N. 11). Zuzana Banovská zemřela roku 1655.

Anna stala se manželkou uroz. Františka z Andratu, regenta panství podštátského.

Jan zakoupil si roku 1636 na hranickém předměstí velký statek Doubravovský i s šoweydem při něm (A. F. sign. 57, I.211).

Kristian oženil se 9. října 1652 s vdovou Zuzanou Švábovou Wendolskou (Rss. M. 9). Anna Banovská ovdověvši, provdala se roku 1663 za rytíře Jana Langa. JMC. hejtmána nad kompanií pěchoty. Svatební smlouva jest podepsána rytířem Matyášem Bojarkovským z Knurova a rytířem Kristianem Banovským, na svobodném dvoře v Hranicích.

Dům ve městě (dříve Dvorského) připadl po smrti Václava Banovského jeho dceři Anně, provd. za rytíře Langa. Jich rod (Max) sedí na něm ještě počátkem 18. století. František Lang byl roku 1696 manželem Polixeny Světlíkové z Gzesu, které v té době dvůr Světlíků v Hranicích patřil.

Dvůr Václava Banovského připadl jeho manželce Maryaně a synům. Ti jej roku 1656 prodali. »Dvůr Paní Maryany Banovské prodán Panu Šimonovi Marcomannimu, písaři důchodnímu panství hranického, drahotušského a helfenštejnského. Roku 1656 předstoupil před radu s nápadníky po neb. Panu Václavovi Banovském, příčinou dvoru Doležalovského a koupil jej za sumu 600 zl. mor.« (Pozemk. kn. okr. soudu, kniha D II. list 676). Byl to nástupce Václava Banovského v úřadu důchodního písařství. Dvůr prodal však již roku 1659 Pavlovi Kleyvarovi z dědiny Bělotína. (ibidem I.602).

Jméno Banovských koncem 17. stol. v Hranicích mizí.

Florian Zapletal:

Poloha a jméno hradu Šaumberka neboli Šumberka.

O této otázce, dokonce o jsoucnosti hradu Šaumberka, bylo dosud popsáno a potištěno zbytečně mnoho papíru, zejména od roku 1927.

A přece soudobé písemné prameny o vzniku hradu r. 1272 a o jeho poloze v obvodu Kelečského Javorníku byly uveřejněny ve výťahu (v regestu) už před sto lety.

Moravský místopisec Řehoř Volný uveřejnil r. 1835 ve svém světském místopisu Moravy (Die Markgrafschaft Mähren, první svazek o Přerovském kraji) regest (výťah) listiny olomouckého biskupa Bruna z roku 1272, podle níž tento biskup vystavěl na kopci nade vsí Polom hrad Šaumberk (str. 199).

Volný však mylně ztotožnil v listině uvedenou ves Polom pod hradem Šaumberkem s Polomí na východ od Hranic, ale tento bezděčný omyl napravil na jiných dvou místech svého místopisu, když totiž při vsi Polomí u Hranic o hradu Šaumberku se vůbec nezminil (str. 28--29) a když zaznamenal jeho zříceniny nad Podhradní Lhotou (str. 208).

Ves Polom, která podle zakládací listiny biskupa Bruna z roku 1272 ležela pod hradem Šaumberkem, později zanikla, a proto lo-

kalisace jak této vsi tak i hradu Šaumburku činila potíže.

Ale Volný zveřejnil r. 1835 ve svém místopisu Moravy také regist jiné listiny, podle níž Zdeněk z Domaželic u Přerova prodal r. 1309 olomoucké kapitule ves Příkazy (iuxta castrum Schavmburg) a ves Osek (str. 273).

Na jiném místě svého díla (str. 169) uvádí Volný, že tuto listinu cituje pouze podle opisu, chovaného tehdy (r. 1835) v archivu Františkova musea v Brně.

Avšak tento opis nebyl pořízen správně, zejména nebyl správně datován, neboť na původní listině v kapitulním archivu olomouckém je datum 16. března r. 1360.

Volný se také mylil, když ztotožnil ves Osek, uvedenou v této listině, s Osekem nad Bečvou u Lipníka (str. 270).

Ale i při obou omylech Volného, v nezaviněném datu listiny i v mylném ztotožnění nynějšího Osíčka u Bystřice pod Hostýnem s Osekem nad Bečvou, je odkaz listiny na ves Příkazy, ležící na severozápadním úpatí Kelečského Javorníku »iuxta castrum Schavmburg« (při hradě Šaumburku), pro polohu tohoto hradu svědectvím tak závažným, že ani mnoho nerozhoduje omyl v datování opisu listiny. I když je listina datována v opisu chybným rokem 1309 a v originálu správným rokem 1360, jde přece jen o svědka ze XIV. věku, který praví jasně, že ves Příkazy leží pod Kelečským Javorníkem při hradě Šaumburku, a že tedy tento hrad třeba hledati v blízkosti Příkaz, rovněž v obvodu Javorníka.

Ostatně Volný opravil chybné vročení této listiny (r. 1360 místo 1309) ještě r. 1842 v dodatcích k celé své světské topografii Moravy VI. díl, str. 721).

Výsledky archivního badání Volného zakreslil Dr. Konrád Schneckl do veliké (67 krát 56 cm) mapy Přerovského kraje, kterou sám navrhl (entworfen), a která byla už v srpnu r. 1842 hotova. Vytiskl ji Wernigk ve Vídni nákladem Karla Winikera v Brně.

Na této kolorované (podle jednotlivých panství) mapě jsou zakresleny zříceniny hradu Šaumburka na severovýchodním výběžku Kelečského Javorníku na levém břehu Juhyně a nad vsí Podhradní Lhotou. Zato ves Polom východně od Hranie byla v tomto směru pomínuta, což je nejlepším důkazem, že lokalisace hradu Šaumburka byla v letech 1835—1842 Volným a Schenklem provedena správně.

R. 1845 a 1875 byla lokalisace pouze podrobněji dokumentována.

Antonín Beček uveřejnil r. 1845 ve IV. dílu »Codex diplomaticus Moraviae«, vytištěném v Olomouci u Aloise Skarnitzla, zakládací listinu hradu Šaumburka z r. 1272 v plném znění (str. 94 až 95).

Podle této listiny stál hrad (castrum) na konci (mons) nad vsí Zubřicemi, která ležela u Kelče (arut Ghelez). Pod tímto hradem (sub eodem castro) ležela také ves Polom, k níž náležel mimo pole (agros) obšírný les (silva lata et magna).

Reku 1875 publikoval Vincenc Brandl v též »Codex Moraviae«

(IX. 122—123) v plném znění citovanou už listinu ze 16. března r. 1360.

Podle tohoto dokumentu prodal tehdy Zdeněk řečený z Domaželic u Přerova a jeho choť Magdalena svou ves jménem Nový Osek obecně zvanou, při hradě Šaumburku ležící, a ves Příkazy, tamtéž ležící (villam nomine Nouum Hosek vulgariter nuncupatam, iuxta Castrum Somberch sitam et villam Przičkass ibidem locatam) kapitule a olomouckému kostelu a Janovi, knězi u oltáře sv. Cyrila a Metoděje za 85 hřiven. Jako ručitelé tohoto prodeje jsou uvedeni na listině Zdeňkovi bratři Lucek a Bun, řečení z Domaželic. Ješek z Turovic u Dřevohostic a Beneš z Tučina u Přerova. Vzpomenutý olomoucký oltářník Jan je uveden v listině jako bratr Lucka a Buna z Domaželic a tedy i Zdeňka z Domaželic.

Zemské desky olomoucké uvádějí Zdeňka z Domaželic r. 1349 (I. 96). R. 1371 byl už mrtev, neboť vdova po něm Magdalena prodala toho roku Kumíkovi z Drahotuš mlýn a lesy v Osíčku (in Osschyczka) u Bystřice pod Hostýnem na úpatí Kelečského Javorníku (Z DO II. 162).

Beneš z Tučina u Přerova pocházel z rodu pánů ze Štráleka, kteří byli větvi rodu pánů z Kravař a užívali erbu jako celý rod Kravařský (zavinuté střely). V zemských deskách připomíná se Beneš v Tučíně r. 1351.

V listině z r. 1360 uvedený Nový Osek (Novum Hosek) rovná se Osíčku v zemských deskách z r. 1371. Je to ves, ležící v údolí na severozápadním úpatí Kelečského Javorníka a oddělená od sousední vsi Příkaz pouze potůčkem. Jedna tamní polní trať zve se dosud Kobylník (Eduard Peck, Okresní hejtmanství holešovské, r. 1892, 204). Tento název je už doložen listinou z r. 1360 (cum Rubetis, que in wago Cobiline nuncupantur).

Zdeňk z Domaželic prodal r. 1360 kapitule také polovici velikého lesa, který sousedil s lesy olomouckého biskupa a Zdeňkova bratra Lucka z Domaželic (cum dimidia magna silva, que adiacet metis silvarum Episcopi Olomucensis et Luczechonis fratris mei). Tento údaj může se týkatí lesů, patřících k biskupskému hradu Šaumburku a prostírajících se po úbočích Kelečského Javorníka.

Pro lokalizaci hradu Šaumburka je rozhodnou v tomto listu z r. 1360 věta: ves jménem Nový Osek obecně zvaná, při hradu Šaumburku ležící (iuxta Castrum Somberch sita) a ves Příkazy tamtéž (ibidem) položená (locata).

Vzdušná vzdálenost výšky 612 m, na které leží dosud zříceniny hradu Šaumburka, a obou vsí Osíčka a Příkaz, položených na severozápadním úpatí Kelečského Javorníka, činí pouze 3.800 metrů. Praví-li se tedy v listině z r. 1360, že obě vsi leží »iuxta Castrum Somberch«, odpovídá tento listinný údaj skutečnosti plně. Nový Osek neboli Osíčko a Příkazy ležely opravdu při (iuxta) hradě Šaumburku.

Obdobný případ nacházíme i v zakládací listině hradu Šaumburku z r. 1272, v níž se praví, že pod tímto hradem (sub eodem castro) ležela tehdy ves Polom. Tato později zaniklá ves byla locali-

sována na výšce 555 m na severovýchodě od hradu Šaumberka, zvané dosud Polomsko. Vzdušná vzdálenost od hradu činila 2000 metrů. Mimo to byla tato ves Polom oddělena od hradu údolím Juhyně. A přece praví listina z r. 1272, že ves ležela pod hradem.

A ves Zubřice, později rovněž zaniklá, nad kterou na kopci 612 metrů byl r. 1272 založen hrad Šaumberk, byla vzdálena od Kelče (od jejího hradu) pouze 7.300 metrů. Proto mohla zakládací listina napsat plným právem, že Zubřice leží u Kelče (apud Ghelz) v podhradí Šaumberka.

Důležitý je v listině z roku 1360 název hradu: Somberch.

Na listině jsou uvedeny jako prodávatelé i jako svědci vesměs osoby, které žily buď pod tímto hradem anebo v jeho okolí (Osíčko, Příkazy, Turovice, Domaželice, Tučín). Věděly tedy dobře, jak se hrad nazývá. Listina je latinská a přece je v ní užito pro hrad názvu Somberch. Není jistě při tom bez významu, že listina uvedla i dvě místní jména, tehdy tak zvaná obecně (vilam nomine Neuum Hosek wlgariter nuncupatam, cum Rubetis, que in wlgō Cohilue nuncupantur).

Hrad byl založen r. 1272. R. 1275 uvádí se číšník (pincerna) biskupského dvora Mikuláš de Schowenburch jako držitel tohoto hradního léna neboli statku (Codex Moraviae V. 259). Castrum (hrad) Schonwenburg připomíná se teprve r. 1297 (tamtéž V. 77.).

R. 1360 je už z něho Somberch. A tento latinský uvedený název nemá už daleko ku zčeštěnému jménu Šumberk. Obecná česká výslovnost nevěděla si totiž rady s německými krkolomnými jmény hradů. S rozvojem českého sebevědomí a české řeči jsou také v úředním jednání německá jména hradů zčešťována a to nikoli snad jen fonetickým pravopisem. Z Halfstaynu u Lipníka nad Bečvou stává se Helštýn, biskupský hrad Schowensteyn u Koprivnice na Příborsku překřtěn na Šoštýn, hrad Schonwenburg u Kelče nazýván už r. 1360 v latinských pramenech Somberch a v potomních českých Šumberk.

Tohoto českého jména Šumberk užívají prvotřídní, česky psané soudobé prameny úřední povahy, na př. zápisy o zemských sněmech markrabství Moravského (Archiv český X. 251), vzácné knihy Půhonné a nálezové, vydané Vincencem Brandlem (III. 458, 475, 523, 599, 606, 612, 629, 632; 646; 667); nedocenitelné manské knihy olomouckého biskupství, vydané Karlem Lechnerem (II. 320, 321, 324, 326), český list Jana a Zikmunda, bratří vlastních z Bítova, daný a psaný v Olomouci v sobotu před svatou Žofií roku 1451, kterým oba prodali svůj list a zápis na tento hrad Šumberk Janovi z Cimburka, toho času hejmanu markrabství Moravského (hrad nato ihned zbořen), a zejména český list olomouckého biskupa Bohuše, daný a psaný v Olomouci r. 1455 v sobotu před Tiburcím, v němž jméno Šumberk se vyskytuje jedenáctkrát a to výlučně. Toto jméno hradu má i český list Jiříka z Lantšteinu a z Bystřice pod Hostýnem, daný a psaný r. 1466 v sobotu před sv. Klimentem. V listu daném a psaném na Všechevicích ve čtvrtek před přenesením svatě Lidmily (4. list.) r. 1484 zmiňuje se Václav z Baště a na

Všechevicích o Zichu Šumberském.

Pro český název hradu jsou tedy rozhodující soudobé písemné prameny, zejména uvedené prameny úřední povahy. Zmatek se šíří kolem hradu Šumberku jak nedostatečnou znalostí původních souvěkých pramenů vůbec, tak i mylným jich výkladem. Proto literatura o tomto předmětu roste více do šířky než do hloubky.

Dlužno ještě připomenout, že Dr. Konrád Schenkler zakreslil do své podrobné mapy Přerovského kraje, dokončené 1842, nejen zříceniny celé řady jiných hradů a tvrzí v tomto kraji, na př. Svrčova nad Bečvou jižně od Hranic, hradu Drahotuše nad Podhořím u Lipníka nad Bečvou, Chlumu nad Bílavskem a Křídla nad Brusným u Bystřice pod Hostýnem.

I když nejsou někdy značky zřícenin zakresleny do mapy na úplně přesném místě (na př. u Svrčova a Křídla), je přece jen Schenklova mapa z r. 1842, kreslená podle pramenných údajů Volného světské topografie Moravy, cenným vodítkem, tím cennějším, že na pozdějších, daleko podrobnějších mapách byly a jsou dosud značky uvedených zřícenin soustavně pomíjeny a to na škodu věci. Jen proto mohly býti vedeny spory na př. o lokalizaci hradu Drahotuše nad Podhořím u Lipníka, jehož zříceniny nejsou sice zakresleny na Schenklově mapě na správném místě, ale přece jen tam jsou.

Mapa okresního hejtmanství holešovského, přiložená ku knize Eduarda Pecka z r. 1892 o tomto hejtmanství, měla v Schenklově mapě z r. 1842, pokud šlo o zříceniny hradů a tvrzí v soudním okrese Bystřice pod Hostýnem, vítanou pomůcku. Zříceninu hradu Šaumberku nezakreslil tedy do mapy na správném místě po prvé Eduard Peck r. 1892, nýbrž Dr. Konrád Schenkler r. 1842, to jest o půl století dříve.

Dodatek.

Na dotaz u Moravského zemského archivu v Brně, dostal-li se do jeho sbírek z archivu bývalého Františkova musea chybně (rokem 1309) vročený opis listiny, citovaný Volným r. 1835, o prodeji olomoucké kapitule Nového Oseka neboli Osíčka a Příkaz při hradě Šaumberku, došla dodatečně odpověď ze dne 2. listopadu 1932 (dílek za ni řediteli Zemského archivu Dr. Františku Hrubému), že ve sbírce Františkova musea není opis listiny, která by měla datum 1309 feria secunda ante dominicam Laetare, a již by Zdeněk z Domaželic u Přerova prodal N. Osek a Příkazy olomoucké kapitule za 85 hřiven, že obsah i datum této domnělé listiny z r. 1309 je úplně totožný s listinou z r. 1360, uveřejněnou v Codex Moraviae, že tedy údaj Volného spočívá na omylu, a že také podle repertáře archivu olomoucké kapituly, jehož opis je uložen v Zemském archivu, chová se v kapituluším archivu jen originál listiny z r. 1360.

Ale, jak jsem už uvedl v předcházejícím textu svého pojednání, opravil Řehoř Volný r. 1842 sám svůj omyl z r. 1835 s chybným vročením listiny.

Sova Otto, Slavkov p. Host.

Záhorské hádanky.

A tož dyť nevím, lesi to všecko, co sem napsal, budó opravdu enom a enom naše záhorský hádanky. Víte, to je tak. Dyž sem před dvaceti lety začal si dělat národopisné poznámky, tož už tehda nebyly různé ty knihy a časopisy s hádankama u nás na Záhoří žádnó vzácností. Lidi si šanovali hlavy a rači už enom čtli různé ty hádanky místo, aby si hlavy lámali. A tož tak se snadno mohlo stát, že sem si zapsal i takový hádanky, co mi děcka opsaly aji z knížek. Co sem se im napovídal, že chcu leda takový, co neso nigde vytisknutý. Ale čert im věř. Každý mi ich chtěl přinést, co névic a tož bez toho, že aji opisovali, alebo třebas, že ich leda slyšeli, ale ten kdo im ich povídal, že ich negde z knížky vyčtl. Ale šak to, myslím, nebude škodit, dyž taky všecky napíšu. Gdož ví, lesi bych nevynechal nekeró, keró bych právě měl zapsat. Tak aspoň zachovám všecky hádanky, který se v ten čas dávaly hádat.

Jak pám (povídám), só nekerý načisto nový. Víte, třebas ta o tým automobilovi nebo pumpě. Gdysi přece ani automobily po Záhoří nejezdily ani nebyl pump. Byly leda studně.

1. Nepije to, neji to, ve dne v noci chodí to. — Hodiny.
2. Je chlívček bez dvířček, dvanást ovcí v něm. — Hodiny.
3. Ide staříček cestó a nic mu cesty neubývá. — Hodiny.
4. Gdo má peněz nazbyt a udati je nemůže? — Ryba.
5. Z jara obveseluje, na podzim obživuje, v zimě zahřívá. — Ovocný strom.
6. Kolik je na stromě listů? — Kolik stopek.
7. Je důleček, v tom důlečku kulička, na té kuličce chrásteček a na tem chrástečku plno kuliček. — Zemák.
8. Kdy zůstane voda v říčici? — Když zmrzne.
9. Štyří chlapani pod jedným klobókem a přece nigdy nemohó k sobě přijít. — Nohy u stola.
10. Co chodí napříč do kostela. — Dítě ke křtu.
11. Kerý domek je bez dřeva, cihel a kamení? — Slimači.
12. Gdo je nespíš v kostele? — Zvuk klíče.
13. Jede, jede panáček,
má žlutý zobáček;
kde vodička hrčí,
tam zobáček strčí. — Kačena.
14. Zvíře to néni a kopyta to má. — Švec.
15. Co roste během? — Řeka.
16. Dva chlívčky pod jedno střechó. — Nos.
17. Kerý pták má na konci abecedu? — Vrabec.
18. Leze, leze po železe, gde je dírka tam to vleze. — Klíč.
19. Gde ešče Pánbu nebýl? — Na výměnku.
20. Keho Pánbu nestvořil. — Výměnkáře. Udělal se sám.
21. Kerý svatý má tři uši? — Sv. Florián.
22. Kerý svatý je bez uší? — Sv. Hostýn.

23. Kerý svatý má moc zubů? — Sv. Josef na pile.
24. Nač má mlynár bílé čepicu? — Na hlavu.
25. Dyž vodu nemá — vodu pije,
dyž vodu má — víno pije. Kdo je to? — Mlynář.
26. Štyry rohy, žádné nohy a uprostřed břicho. — Peřina.
27. Jde se kopat a nechá břicho doma. — Peřina.
28. V každý rohu trošku a uprostřed névic. — Peřina.
29. Štyry rohy, žádné nohy, netrká to. — Peřina.
30. Ve dne jako obruč, v noci jako had. — Řemeň.
21. Žije to černé, umírá to červené. — Uhlí, nebo rak.
32. Na peci stojím, prší na mně, shřívám se a mrznu. — Komín.
33. Látaníčka látaná, néni nigde pichaná. — Strakatá kráva.
34. Chodí panna po mostě,
sukniček má na dvě stě;
dyž větříček fókne,
všecky ich rozfókne. — Kura - slepice.
35. Jakýho dřeva je v lese névic? — Kulatýho.
36. Bez čeho nigdo chleba neupeče? — Bez kůrky.
37. Po vrchu je to červené a v prostředku bílé. — Chléb.
38. Do hradu vchází bez kostí, z hrau vychází s kostí. — Chléb.
39. Keré zvíře je nésilnější? — Slimák — nese na zádech domek.
40. Kerý osel tak křičel, že ho všichni lidé slyšeli? — V Noemově arše.
41. Kerá hůl je nétěši? — Žebrácká.
42. Přišel k nám sósedu pacholíček,
potáhal děvečku za lelíček,
a ona udělala cururú. Co je to? — Pumpa.
43. Sedí se na tom, bzuká to, smrdí to, tróbi to, na konci má l. —
Automobil.
44. Jedno bílé, dvě okróhlé, pošóstajó, šup do díry. — Chléb, ruce,
pec.
45. Jede kočí, má sto očí, do každého něco strčí. — Struhadlo.
46. Trochu voda, trochu zem, volá na tě: Nechoď sem! — Blato.
47. Co stvořil Pánbu před člověkem? — Nos.
48. Jak se dáva na kobylu chomót? — Jak na hřebec.
49. Proč kóří kuřák? — Aby nevyhaslo.
50. Gdo dbá nemá, gdo nedbá má. — Nečistoty v domě.
51. Kerý člověk može lidem život prodlóžit? — Krejčí.
52. Bez čeho nezore sedlák pole? — Bez otáčky.
53. Spadl šáteček se zdi, všecky švadlenky se sběhly a spravít ho nemohly. — Póčina.
54. Spadl sódeček s hůry, všeci bednáři se sběhli a spravít ho nemohli. — Vejce.
55. Co ide do kostela po hlavě? — Cvoček
56. Gdo je ten ubožák, co musí i do schodů po hlavě? — Cvoček.
57. Přišel k nám host, co v lese rost:
otočil se po světnici, prasčil sebó pod lavici. — Metla.
58. Na keré bok zajíc lehne, dyž ho zastřelí? — Na chrbatý.
59. Gde zajíc névic zuby bělí? — Dyž ho ves chytne

60. Štýry rohy, žádné nohy a přece to chodí. — Dveři.
 61. Štýry rohy, žádné nohy, chodí to a netrhá. — Dveři.
 62. Dvojí víno v jedné bečičce a přece se nesmíchá. — Vejce.
 63. Gdo ryje bez ryla. — Sviňa a krtek.
 64. Gdo se nikdy nenasytí? — Oheň.
 65. Gdo je nérychlejší malír? Mráz.
 66. Les hučí, beran bečí, kůň táhá. — Housle.
 67. Les vřeščí, beran bečí,
 kůň po tom chodí, nic tomu neuškodí. — Housle.
 68. Města má — ale bez domů,
 řeky má — ale bez vody,
 lesy má — ale bez stromů. Co je to? — Mapa.
 69. Nejí to, nespí to; dyž to chytne, vřeščí to. — Dudy.
 70. Nepije to, nejí to; dyž to chytne, vřeščí to. — Dudy.
 71. Kópí se to za troníček, je toho plný pokojíček. — Světlo.
 72. Kerý pták má na ocase raka? — Straka.
 73. Gdo má oči napředu i vzadu? — Páv.
 74. Za čím letí každý pták? — Za zobákem.
 75. Kerý pták chce pořad knót? — Hóser, syčí s . . .
 76. Na poli je kabelka, v té kabelce plno koleček. — Dyna.
 77. Co dělá Pánbu, dyž prší? — Blato.
 78. Co se samo natahuje. — Jarní den.
 79. Co je mocnější než oheň? — Voda.
 80. Štýry nohy a peří a není ani zvíře ani pták. — Lože.
 81. Ide panna po mostě a peřiny nese na zádech. — Husa.
 82. V lese to listí mělo; teď na tom odpočívá duše i tělo. — Lože.
 83. Jak dlóho nosí kůň podkovu? — Jen co nobu zdvihne: jak dá
 nohu na zem, nese podkova koně.
 84. Jak se napíše jedným slovem »suchá tráva«? — Seno.
 85. Kdy se seno seče? — Nigdy; seče se tráva.
 86. Má to stůl, má to vůl; nemá to kráva ani osel, ale má to kůň.

— (4)

87. Sama je nahá a druhé šatí. — Jehla.
 88. Železný hříbě běhá po plátěný lóce a kódelný má ocas. — Jehla.
 89. Dennice to roztróсила, slunce to sebralo, měsíc to vrátil. — Rosa.
 90. Gdo se nenarodil a umřel? — Adam.
 91. Čeho bývá na trhu névic? — Řeči.
 92. Keré zvíře je vlku népodobnější? — Vlčice.
 93. Je to podobný kočce a kočka to není. — Kocór.
 94. Husó oře, pískem reje a zlato se mu rodí. — Písař.
 95. Ide z domu — zpívá; ide domů — pláče. — Džbán.
 96. Bez noh sem — břicho mám,
 bez hlavy sem — pyštěk mám,
 bez sluchu sem — ucho mám,
 nedychám, třebas hrdlo mám. Co je to? — Džbán.
 97. Dyž to de do lesa — dívá se to z lesa,
 dyž to de s lesa — dívá se to do lesa. — Pata.

Za vydávání a redakci odpovídá Antonín Fröhlich v Dol. Újezdě.
Tisk knihtiskárny J. Slovák, spol. s r. o. v Kroměříži.

pisných. Velmi příznivě s plným uznáním vyslovili se o díle naší přední kritikové F. X. Šalda, Ot. Fischer, Dr. B. Fučík a j. — Pečlivě vypravenou knihu téměř o 700 stranách zdobí vkusná obálka ak. malíře Fr. Vrohla. Cena brož. Kč 45.—, v celoplátěné vkusné vazbě Kč 56.—. Doporučujeme všem zájemníkům dobré knihy a veřejným knihovnám!

— Sáša Král: »Na vraku manželství« vyšel po sensačním úspěchu jeho prvé knihy: »Osudu na vzdory.« Čtenář jistě po přečtení knihy vrátí se opět k ní znovu. Vydalo ve vzorné úpravě nakladatelství Ant. Dědourek, Třebachovice pod Orebem. Těž u knihkupců k dostání. Stran 254 za 19.50 Kč brož. za 30.50 Kč vázaná. Doporučujeme k zakoupení do veřejných knihoven!

Dr. Ant. Sturm, Kar. Kalivoda, Frant. Dvořák: Hodiny slohu pro 3., 4., 5 a 6 — 8 školní rok. Nákladem Ant. Dědourka v Třebachovicích pod Orebem. Vyšel 6. — 7. sešit a 17 Kč (únor, březen) ve sbírce »Sbírka školských příruček«, svazek 2. Doporučujeme k zakoupení do učitelských knihoven.

Reformní vychovávání a vyučovací postupy. Pedagogické centrum vydává I. velmi zajímavou brožurku o reformních postupech ve výchově a vyučování. Univ. doc. Dr. J. Uher projednává v předmluvě o vzniku a významu Ped. centra, dále je rozprava univ. prof. Dr. In. Arn. Bláhy a rozpravy učitelstva ve Shromáždění uč. a z Pracovních schůzí v Ped. centru.

Brožura přinese všemu učitelstvu mnoho vyjasnění a uklidnění v dnešním reformním ruchu. Vyšla ve Vydavatelském odboru USJUčit. v Brně, Dvořákova I.

Nakladatelství J. Svátek, Praha XVI — Smíchov, Husova třída č. 7., vydalo: Zlato pacifiku od známého spisovatele H. de Vere Stacpoole. Muž za záclonou od Douglase Walshe. Jsou to další novinky knihovny Argos, výboru nejlepších knih. Svazek Kč 19.—. Váz. Kč 25.— (pro odběratele knih. Argos pouze Kč 15.—, vázaná Kč 19.—).

Totéž nakladatelství vydalo pěkné knížky v edici »Domov a cizina«: Jaroslav Vrehlický, za Kč 5.60, Svatopluk Čech, za Kč 2.80. Adolf Heyduk, za Kč 2.80. Doporučujeme zvláště studentstvu tuto edici.

Rádce učitelstva. Svazek II. Pensionování učitelstva. Zaopatřovací platy pozůstalých. Odbytné. Vypracoval redakční kruh. Cena Kč 6.—. Vydavatel J. Hrbáček v Přerově, Blahoslavova ul. č. 41.

Škpt. Dr. J. Dvorský: »Naše vojsko a čs. důstojník v projevech T. G. Masaryka.« (Díl I.—II.). Autor jest profesorem voj. pedagogiky a psychologie na voj. akademii v Hranicích, současně jest ředitelem ústavní knihovny (o 60.000 sv.). Kniha napsána proto, poněvadž názory pana presidenta ČSR o vojsku nejsou všude v armádě a mimo ní dobře pochopeny a nezkroutěně reprodukovány. — Předmluvu ku knize napsal arm. gen. J. Srovný, náčelník hlav. štábu. Práce je dedikována: Všem občanům republiky, jimž obrana, trvání celistvosti a svobody státu je nejvyšším zákonem! Kniha jest hlasatelem všech krásných myšlenek vrchního velitele.

Jest to kniha velmi zdařilá, účelná, která jest velmi pečlivě vypravěna. Zaslouhuje co největšího rozšíření. Kniha obsahuje 150 stran se 6 vyobrazeními na křídovém papíře. Cena váz. Kč 25.—. Při přímých objednávkách u samého autora pouze Kč 19.—. Adresa: Dr. J. Dvorský, Hranice n. B., č. p. 575, Morava.

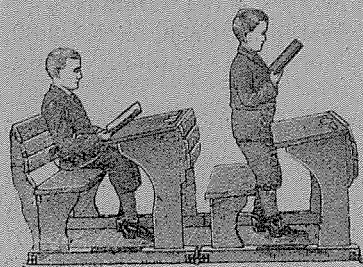
J. Hořejš: Tabulky k mluvnickému vyučování. — (Čs. graf. Unie a. s. v Praze 1933, str. 27 a 12 obr. za Kč 3.—), řeší některé úlohy jazykového vyučování tak, že žáci sami nacvičují určité partie, pracují je a sami opravují.

Od téhož autora Slohový sešit I., str. 32 a 14 obr. za Kč 2.—, obrázky nakreslil akademický malíř Cihelka a Vrobel. Obrázky mají vybavit určitý okruh představ a žák potom si volí námět podle tištěného návodu podle své záliby. Tabulky jsou pro 6 — 8 šk. rok. Slohový sešit I. pro 1. tř. měšť. šk., ale lze jej užít i v jiných třídách. — Doporučujeme učitelům, aby zkusili v praxi tyto nové pomůcky.

Testy pro vlastivědu pro 3. školní rok, vydává vlastním nákladem a na základě vlastních zkušeností, cvič. učitel Miloš Kozíšek na Kladně, Máchova 7. Testy se dávají 3 měsíčně. Trojice jest za 20 h. Doporučujeme!

Knihář A. Trna

v Lipníku nad Bečvou - Nám. Svobody
(v domě Okresní záložny). Provádí veškeré
práce knihařské vkusně, pevně a co nejlevněji.

Tabule patent „TALLA“

se výborně osvědčily a jsou do všech nových škol zaváděny a která škola je již má, na základě zkušeností opět jich objednává. Jsou též napodobovány, avšak na nebezpečí padělatele i školy, neboť jsou patentované pod č. 13.610.

Veškeré školní zařízení

František Talla, Přerov

Kojetínská (bývalý cukrovar). Prospekty zdarma.